

HELSINGIN YLIOPISTO

Sosialisointia vastaan

Taloudellisen tiedotustoimiston yhteiskunnallinen vaikuttaminen 1947–1958

Historian maisteriohjelma, suomenkielinen
Maisterintutkielma

Laatija:
Tuomas Tervahauta

Ohjaaja:
Professori Niklas Jensen-Eriksen

4.5.2024
Helsinki

Tiedekunta: humanistinen tiedekunta

Koulutusohjelma: historian maisteriohjelma

Opintosuunta: historia, suomenkielinen

Tekijä: Tuomas Tervahauta

Työn nimi: Sosialisointia vastaan: Taloudellisen tiedotustoimiston yhteiskunnallinen vaikuttaminen 1947–1958

Työn laji: maisterintutkielma

Kuukausi ja vuosi: toukokuu 2024

Sivumäärä: 59

Avainsanat: tiedotustoiminta, edunvalvonta, vaikuttaminen, lobbaus, Taloudellinen tiedotustoimisto, TT, TAT, yleinen mielipide, etujärjestöt, työnantajajärjestöt, keskusjärjestöt, yritykset, teollisuus, liike-elämä, elinkeinoelämä, sanomalehdistö, lehdistö, vaaran vuodet, 1940-luku, 1950-luku, 1900-luku, historia, Suomen historia, yrityshistoria, taloushistoria, mediahistoria, poliittinen historia

Ohjaaja tai ohjaajat: professori Niklas Jensen-Eriksen

Säilytyspaikka: E-Thesis-tietokanta ja Helda-tietokanta

Tiivistelmä:

Taloudellinen tiedotustoimisto oli teollisuuden etujärjestöjen muodostama tiedotusorganisaatio, jonka tehtävä oli vaikuttaa suomalaisen yhteiskunnan yleiseen mielipiteeseen. Tavoitteena oli teollisuudelle myönteisen yleisen mielipiteen luominen. Keskeisin vaikuttamiskeino oli lehdistö. Tutkimukseni mukaan tiedotustoimisto onnistui luottamuksellisten lehdistösuhteiden luomisessa vaaran vuosien aikana ja nämä suhteet institutionalisoituivat 1950-luvulla. Tiiviiden lehdistösuhteiden avulla tiedotustoimisto sai onnistuneesti levitettyä teollisuuden etujen mukaista materiaalia suomalaisessa lehdistössä.

Tiedotustoimistoon ja sen tiedotustoimintaan keskittyvää tutkimusta ei ole tehty. Toimistoa on sivuttu laajassa etujärjestö- ja työmarkkinahistorian kentässä. Tutkielmani kumoaa aikaisemman tutkimuksen muodostamaa kuvaa siitä, että toimisto aloitti yleisen mielipiteenmuokkaamisen vasta 1970-luvulla. Osoitan, että toimisto vaikutti sanomalehtien julkaisuun jo 1940-luvun lopulta lähtien. Tutkielmani tekee näkyväksi, miten eri yhteiskunnalliset toimijat kamppailevat yhteiskunnallisesta vallasta, ja pyrkivät edistämään omia tavoitteitaan mediassa sekä median kautta.

Kvalitatiivinen tutkielmani perustuu historian tutkimuksessa käytettäviin menetelmiin, kuten alkuperäislähteiden lähilukuun ja heuristiseen kehään. Empiria korostuu lähdeaineiston havainnoinnissa ja perustelussa. Väitteeni ja tulkintani perustan aikaisemmin tutkimattomiin tiedotustoimiston toimintakertomuksiin, joissa toimintaa on kuvattu vuositasolla. Kertomuksissa kuvataan suhteita lehdistöön ja seurataan, missä määrin toimiston tuottamaa materiaalia julkaistiin eri sanomalehdissä.

Liike-elämä sekä teollisuus on aina ollut kiinnostunut omasta yhteiskunnallisesta vaikutusvallastaan. Se on myös ollut siitä huolissaan, ja erityisen huolissaan 1940-luvun lopulla sekä 1960–70-lukujen taitteessa. Vaaran vuosien aikaan kommunistit sekä poliittinen vasemmisto voimistuivat ja haastoivat olemassa olevaa talouspoliittista järjestelmää. Oikeistopoliitikot sekä yritysjohtajat olivat huolissaan muun muassa sosialisoinnista ja tuotantokomiteoiden muodostamisesta, joka olisi muuttanut talouspoliittisen järjestelmän valtatasapainoa. Toimiston perustaminen oli osa aikakauden kamppailua kommunisteja ja vasemmistoa vastaan, mutta vaikuttaminen jatkuu tänäkin päivänä.

Sisällysluettelo

1	Johdanto	4
1.1	Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset	4
1.2	Aikaisempi tutkimus ja rajaus	6
1.3	Lähteet	8
1.4	Metodologia ja rakenne	12
2	Organisaatio – Taloudellinen Tiedotustoimisto	17
2.1	Oikeiden käsitysten levittäminen – toiminnan alkuvaiheet	17
2.2	Syytösten torjumisesta lehdistösuhteisiin – tavoitteet ja tehtävät	23
2.3	Reportaasheja ym. – keinot	26
3	Tiedotustoiminta käytännössä	33
3.1	Osana Taloudellista tutkimuskeskusta	33
3.2	Taloudellisen tiedotustoimiston ensimmäinen vuosikymmen	36
3.3	Talouspoliittinen yleispropaganda – vaalivaikuttaminen	45
4	Johtopäätökset	50
	Lähteet ja kirjallisuus	56
	Liitteet	60
	Liite 1. Lyhenteet	60

1 Johdanto

1.1 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset

Tutkielmani käsittelee liike-elämän yhteiskunnallista vaikuttamista Taloudellisen tiedotustoimiston (TT) näkökulmasta. Tarkastelen tiedotustoimistoa organisaationa sekä sen harjoittamaa yhteiskunnallista vaikuttamista kahden tutkimuskysymyksen avulla: mikä TT oli ja millä keinoilla se pyrki vaikuttamaan suomalaisen yhteiskunnan yleiseen mielipiteeseen.¹

TT perustettiin virallisesti vuonna 1949, kun uutis- ja kuvatoimisto Taloustieto sekä entisen Taloudellisen tutkimuskeskuksen tiedoitusosasto yhdistettiin. Epävirallisesti toiminta alkoi jo vuonna 1947, kun edellä mainittu Taloustieto perustettiin ja Taloudellisen tutkimuskeskuksen tiedoitusosaston johtajaksi tuli Esko-Voitto Valkama. Hän oli myös TT:n ensimmäinen johtaja vuoteen 1971 asti.

TT:n perustamisesta lähtien sen tehtävänä oli suomalaisten yleiseen mielipiteeseen vaikuttaminen. Liike-elämä² – Puunjalostusteollisuuden keskusliitto (SPK), Suomen teollisuusliitto (ST) ja Suomen työnantajain keskusliitto (STK) – oli tiedotustoimiston rahoittaja. Sen perustamisen yhtenä keskeisenä syynä oli elinkeinoelämän sosialisoinnin pelko.³ Elinkeinoelämän sosialisointi tarkoitti yksityisomaisuuden kuten tuotantovälineiden ottamista yhteiskunnan haltuun. Yksi keino sosialisoinnin estämisessä oli pyrkimys muodostaa julkisessa keskustelussa liike-elämälle myönteinen yleinen mielipide.⁴

Liike-elämä kokonaisuudessaan on aina ollut kiinnostunut, mutta myös huolissaan omasta yhteiskunnallisesta vaikutusvallastaan. Erityisen huolissaan se on kuitenkin ollut tiettyinä aikoina Suomen historiassa. Yksi näistä ajanjaksoista on 1940-luvun loppupuoli, joka tunnetaan historiankirjoituksessa nimellä vaaran vuodet.⁵ Toinen tällainen hetki ajoittuu 1960–70-luvun taitteeseen. Molempina ajanjaksoina liike-

---

¹ Päiviö Tommila liittää Suomessa yleisen mielipiteen synnyn suomalaisen sanomalehdistön kasvuun 1850-luvulla ja Krimin sodan jälkeiseen aikaan, Tommila ja Salokangas 1998, 43–49.

² Käytän liike-elämästä samaa määritelmää kuin Maiju Wuokko väitöskirjassaan, eli liike-elämällä tarkoitan ”yritysten, niiden johtajien ja niitä edustavien järjestöjen muodostamaa kokonaisuutta”, Wuokko 2016, 9–10.

³ Wuokko 2016, 73–74.

⁴ Leif Fast, Taloudellinen Tiedotustoimisto 1947–2007, XXII, ELKAN kirjakokoelma, ELKA.

⁵ Ks. Jensen-Eriksen 2018; vaaran vuosista ks. myös Hyvämäki 1957.

elämän edustajat olivat huolissaan yhteiskunnassa yhä suosituimmiksi tulleista vasemmistolaisista mielipiteistä ja valtion tiukentuvasta otteesta talouselämässä.⁶

Tiedotustoimistoon ja sen harjoittamaan tiedotustoimintaan keskittyvää aikaisempaa tutkimusta ei ole. Sen historiaa ja toimintaa on käsitelty aikaisemmissa tutkimuksissa osana muita organisaatioita, mutta päähuomio ei ole ollut itse TT:ssä. Olen muotoillut tutkielmani pääkysymykset ja merkityksen aikaisemman tutkimuksen, tutkimuksen puutteiden ja sen historiakuvaan jättämien aukkojen perusteella.

Tutkielmani tekee näkyväksi TT:n historiaa ja sen toimintaa. Toisekseen se kertoo liike-elämän yhteiskunnallisesta vaikuttamisesta. Kolmanneksi tutkielmani kuvaa suomalaista yhteiskuntaa toisen maailmansodan jälkeisellä ajalla 1940–1950-luvuilla. Viimeiseksi tutkimukseni liittyy laajempaan viestinnälliseen ja demokraattiseen kehukseen. Esimerkiksi siihen, miten kansalaisiin pyritään demokratiassa vaikuttamaan, tai miten eri toimijat kamppailevat vallastaan mediassa ja median kautta koko yhteiskunnassa. Nämä teemat ovat vahvasti läsnä myös nyky-yhteiskunnassa. Erityisesti viimeistä ajatusta on mielenkiintoista pohtia sen kautta, miten TT pyrki varautumaan vasemmiston kasvaneeseen vaikutusvaltaan mediassa ja sen kautta koko yhteiskunnassa. Kyse on myös nyky-yhteiskunnassa ajankohtaisesta informaatiovaikuttamisesta tai -sodankäynnistä.⁷ Tutkielmani kontekstissa kyse on kuitenkin valtioiden välisten toimijoiden sijaan yhteiskunnan sisäisistä toimijoista ja heidän tavoitteistaan.

Tutkielmani osoittaa, että aikaisemmasta tutkimuksesta muodostuva historiakuva on virheellinen. TT:n toiminta oli perustamisestaan saakka hyvin vaikutusvaltaista, eikä vasta 1970-luvulla, jolloin toiminta sekä laajeni että tehostui vasemmistosuuntauksen voimistuessa.⁸ Toiminta oli vaikutusvaltaista, koska tiedotustoimisto pystyi vaikuttamaan siihen, mitä sanomalehdissä julkaistiin. Vaikuttamaan pyrittiin monenlaisilla keinoilla, mutta erityisesti lehdistön kautta tapahtuva vaikuttaminen

---

⁶ Wuokko 2016, 6; Johannes Koroma, ”Nuoriso heilutti punalippuja, televisio syötti vasemmistolaista propagandaa ja koko markkinatalous tuntui olevan uhattuna. Teollisuus ryhtyi puolustustaisteluun”, *Suomen Kuvalehti*, 47/2015, 47–51.

⁷ Jantunen 2016, 46–50.

⁸ Anders Blomin, Johannes Koroman ja Sakari Siltalan teoksissa on sivuttu TT:n toimintaa 1970-luvulta eteenpäin; myös Leif Fastin teos TT:n historiasta vaikuttaa mielikuvaan toiminnan vähäisyydestä ennen 1970-lukua, sillä Fast nimitettiin toimiston toimitusjohtajaksi vuonna 1971 samaan aikaan, kun toimintaa uudelleenorganisoiitiin, ja hän on ELKasta löytyvässä toimintakuvauksessaan painottanut vuoden 1971 jälkeistä aikaa.

nousee tutkielmassani jopa keskeisimmäksi keinoksi. Lisäksi tutkielmani osoittaa, että yhteiskunnallinen poliittinen vaikuttaminen median kautta ei ole historiallisesti uusi ilmiö vaan ennemmin jatkumo.

1.2 Aikaisempi tutkimus ja rajaus

Ainoastaan TT:hen keskittyvää historiantutkimusta ei ole. Sitä on kuitenkin sivuttu muutamassa tutkielmassa sekä laajassa tutkimuskirjallisuuden kentässä, joka käsittelee suomalaista työmarkkina-, etujärjestö- ja lehdistöhistoriaa. Markku Mansner on tutkinut laajasti elinkeinoelämän järjestöjä ja yleisemmin työmarkkinahistoriaa. Hän on kirjoittanut sarjan STK:n historiasta, jossa hän on myös sivunnut tiedotustoimiston historiaa. Lehdistöhistoriaa on tutkittu kattavasti Päiviö Tommilan päätoimittamassa kymmenosaisessa sarjassa *Suomen lehdistön historia*. Talousjournalismin historiaa on tutkinut esimerkiksi Jouni Yrjänä teoksessaan *Rahan perässä vallan kintereillä – suomalaisen talousjournalismin historia* (2018).

TT esiintyy aikaisemmassa tutkimuksessa hajanaisesti ja aikaisempi tutkimus on ollut suurimmaksi osaksi kiinnostunut sen kaikista näkyvämmästä toiminnasta 1970-luvun aikana, jolloin sen historiakuva on jäänyt vaillinaiseksi. Tutkimuksen ansiosta on kuitenkin selvää, että TT pyrki voimakkaasti harjoittamaan yhteiskunnallista vaikuttamista ainakin 1970-luvulta eteenpäin. Aikaisemman tutkimuksen puutteiden takia tiedotustoimistosta muodostunutta kuvaa on täydennettävä arkistolähteiden avulla.

Hyvän vertailukohdan tarjoavat kolme väitöskirjaa. Ensimmäinen tutkielmani kannalta relevantti teos on Anders Blomin väitöskirja *Taloudelliset eturyhmät politiikan sisäpiirissä – Tutkimus liike-elämän poliittisesta vaikuttamisesta kolmikantaisessa Suomessa 1968–2011* (2018). Teoksessa TT mainitaan useamman kerran, mutta sen toimintaa sivutaan ylätasolla. Tarkemmalle analyysille ei ole jäänyt tilaa. Osoitus tästä on, että Blom on käyttänyt teoksessaan alkuperäislähteinä pääosin tiedotustoimiston johtokunnan eli hallituksen pöytäkirjoja sekä muutamia TT:n työvaliokunnan muistioita. Johtokunta oli kolmen etujärjestön muodostama yhteenliittymä, joka ohjasi tiedotustoimistoa. Näissä hallituslähteissä toiminnan strategiataso korostuu, kun taas käyttämieni toimintakertomusten avulla on mahdollista päästä lähemmäs toimeenpanevaa tasoa. Toisin sanoen sitä tasoa, jossa

käytännön tiedotustoimintaa harjoitettiin. Muissa kuin Blomin teoksessa tiedotustoimiston alkuperäislähteiden käyttäminen on ollut vaikeaa oletettavasti käytännön syiden takia. Toimiston arkisto on järjestetty noin vuosien 2018–2019 aikana.⁹ Lisäksi Blomin teos alkaa 1960-luvun lopusta, joten hän ei ole käsitellyt tutkielmassaan TT:n aikaisempia vaiheita. Teos siis jättää katvealueita historiantutkimukseen, joita tulen hyödyntämään sekä täyttämään omassa tutkielmassani.

Toinen relevantti teos on Maiju Wuokon väitöskirja *Markkinatalouden etujoukot – Elinkeinoelämän valtuuskunta, Teollisuuden keskusliitto ja liike-elämän poliittinen toiminta 1970–1980-lukujen Suomessa* (2016). Wuokko ei suoraan tutki TT:tä ja rajaa sen tarkastelunsa ulkopuolelle.¹⁰ Hän kuitenkin tutkii sitä lähellä olevia liike-elämän edustajia ja poliittisia päättäjiä, jotka harjoittivat samankaltaista toimintaa. Esimerkiksi 1970-luvulla perustetun Elinkeinoelämän valtuuskunnan (EVA) voi nähdä yhtenä TT:n toiminnan jatkajana. Wuokon väitöskirja ajoittuu lähemmäs nykyaikaa, painottuen 1970-luvun lopulle ja 1980-luvulle, joten se jättää hyvin tilaa omalle tutkimukselleni.¹¹

Jarkko Vesikansan väitöskirja *”Kommunismi uhkaa maattamme” – Kommunisminvastainen porvarillinen aktivismi ja järjestötoiminta Suomessa 1950–1968* (2004) on tutkielmani kannalta viimeinen relevantti teos. Teoksessa katse on porvarien, työnantajien ja teollisuuden antikommunistisessa toiminnassa toisen maailmansodan jälkeisenä aikana, jota Vesikansa tarkastelee etenkin Suomalaisen yhteiskunnan tuki (SYT) -säätöön kautta. Vesikansan teos tukee tutkielmani keskeistä argumenttia: yleiseen mielipiteeseen vaikuttaminen ei päättynyt vaaran vuosien jälkeiseen aikaan, vaan se jatkui 1950-luvun lopulle. Vesikansan mukaan myös antikommunistinen toiminta jatkui 1960–70-luvuille asti.¹²

---

⁹ TT:n arkisto luovutettiin ELKAlle vuonna 2017. Se järjestettiin noin vuosien 2018–2019 välisenä aikana. Sähköpostikeskustelu ELKAN edustajan kanssa keväällä 2024, tekijän hallussa.

¹⁰ Wuokko 2016, 46.

¹¹ Ibid., 6.

¹² Vesikansa 2004, 13–16.

1.3 Lähteet

Tutkielmani pääasiallisen lähdeaineiston muodostaa Suomen elinkeinoelämän keskusarkistossa (ELKA) säilytyksessä oleva Taloudellisen tiedotustoimiston (TAT)¹³ arkisto. Aineistokokonaisuus sisältää laajasti tiedotustoimiston toimintaan liittyviä paperiasiakirjoja.

Hyödynnän tutkielmassani digitoituja TT:n toimintakertomuksia sekä -selostuksia. Ne muodostavat lähes eheän kokonaisuuden tutkielmani aikarajoissa. Ainoastaan toimintakertomukset vuosilta 1959, 1960 ja 1962 puuttuvat. Ensimmäiset kertomuksista ovat jo vuodelta 1947 eli ennen virallisen TT:n perustamista. Varhaisempien vuosien kertomukset ovat tietosisällöltään laajempia kuin uudemmat. Vanhemmissa on eritelty hyvinkin yksityiskohtaisesti eri toimenpiteitä tai esimerkiksi materiaalin julkaisumääriä, kun taas uudemmissa saatetaan ainoastaan viitata aiemman toiminnan jatkuvuuteen.

Toimintakertomukset on kirjoitettu TT:n toimesta ja ne on tarkoitettu toimitettavaksi Suomen Teollisuuden Keskusvaliokunnan (STKV) jäsenille. Niiden tarkoituksena oli kuvata ja antaa tietoja TT:n toiminnasta. Ensimmäisessä toimintaselostuksessa vuodelta 1947 niiden mainitaan olevan henkilökohtaisia sekä luottamuksellisia, ja ne lähetettiin STKV:n päätöksen mukaisesti kirjattuina kirjeinä. Vastaavaa merkintää henkilökohtaisuudesta ja luottamuksellisuudesta ei ole myöhemmissä toimintakertomuksissa tai -selostuksissa – lukuun ottamatta seuraavaa vuonna 1949 kirjoitettua.¹⁴ Ainakin aluksi näiden asiakirjojen on nähty sisältävän arkaluonteista tietoa, ja vaikka myöhemmin tällaista merkintää ei ole, se ei tarkoita, että tieto olisi ollut vapaasti saatavilla. Lisäksi täytyy ottaa huomioon uudempien asiakirjojen tietosisällön määrällinen väheneminen. On pohdittava, johtuuko se toiminnan vakiintumisesta, jolloin toimintakertomuksissa ei yksinkertaisesti ollut yhtä paljon kerrottavaa, vai johtuuko se toiminnan salaamisesta, ja esimerkiksi siitä, ettei kaikkea toimintaa haluttu kirjata ylös tai ainakaan toimintakertomuksen kaltaisiin asiakirjoihin.

---

¹³ ELKAssa Taloudellinen Tiedotustoimisto on lyhennetty muotoon TAT. Käytän tutkielmassani lyhennettä TT erotuksena Talous ja Nuoret TaT -ryhmästä.

¹⁴ Toimintaselostus 1/1947 (tammikuu), 2888:440, Taloudellinen Tiedotustoimisto TAT, ELKA; Taloudellisen Tutkimuskeskuksen toimintakertomus vuodelta 1948, 2888:440, Taloudellinen Tiedotustoimisto TAT, ELKA.

Toimintaselostuksilla ja -kertomuksilla on pyritty antamaan organisaation rahoittajille tarpeellisia tietoja. Lähdekritiikin kannalta toimintakertomukset ovat melko ongelmattomia. Ne ovat tarkoitettu keskeisten sidosryhmäorganisaatioiden sisäiseen käyttöön. En pidä todennäköisenä, että TT olisi esimerkiksi antanut virheellisiä tietoja rahoittajilleen. Rahoittajilla ja tiedotustoimistolla oli yhteinen päämäärä eli liike-elämän edunvalvonta. Lähteiden avulla on kuitenkin vaikea saada selvä kuva siitä, kuinka läheisiä rahoittajat ja TT olivat. Tämän vuoksi on mahdollista, että toimintakertomuksissa TT kuvailee toimintaansa jossain määrin todellista merkittävämmäksi, jotta sen oma asema näyttäisi rahoittajien ja muiden sidosryhmien silmissä tärkeämmältä. Tämän pohdinnan tueksi on niin ikään vaikea löytää lähteistä perusteluja, joten se jää lähdekriittiseksi huomioksi.

Lähteissä esitetään paikoitellen hyvin tarkkoja tietoja tuotetun aineiston julkaisumääristä eri lehdissä. Mielestäni ei ole todennäköisenä, että tällaisia tietoja olisi tarkoituksellisesti vääristelty, koska sidosryhmät olisivat voineet huomata sen. Vääristelystä olisi ollut myös haittaa tiedotustoimistolle itselleen. TT:n oma päämäärä oli kehittää vaikuttamistoimintaansa, jolloin lukujen manipuloiminen olisi haitannut kehityksen seuraamista.

Lisäksi lähdekritiikin kannalta on huomioitava, että toimintakertomukset on kirjoitettu – tai ainakin allekirjoitettu – yhden henkilön toimesta. Tällöin on mahdollista, että yksittäisen ihmisen subjektiivinen näkemys korostuu, kuten myös Wuokko, Jensen-Eriksen ja Kuorelahti huomauttavat.¹⁵

Toimintakertomusten kielelliseen ilmaisuun on niin ikään syytä keskittyä. Se ei ole määritelmällisesti tarkkaa ja usein jää epäselväksi, mitä kirjoittaja tarkalleen ottaen on tarkoittanut. Palaan näihin epätarkkuuksiin tutkielmani kannalta relevanteissa kohdissa. Esimerkki epätarkasta ilmaisusta on Taloudellisen tutkimuskeskuksen suomentama teos ja teoksen ”toimittaminen julkisuuteen”. Lainaus on toimintakertomuksen kohdasta, jossa kerrotaan Tutkimuskeskuksen lähettämistä teoksista lehdistölle.¹⁶ Muiden teosten kohdalla kerrotaan nimenomaisesti, että kenelle teokset on toimitettu, mutta tässä tapauksessa jää avoimeksi, miten Tutkimuskeskus toimitti teoksen julkisuuteen. Siis konkreettinen keino tai

---

¹⁵ Wuokko, Jensen-Eriksen ja Kuorelahti 2022, 162.

¹⁶ Taloudellinen Tutkimuskeskus (1.8.1947-30.9.1948), 2888:440, Taloudellinen Tiedotustoimisto TAT, ELKA.

mekanismi sille, miten, mitä kautta ja kenen toimesta TT:n tuottama materiaali päätyi julkisuuteen jää joissain tapauksissa avoimeksi. Kysymys on oleellinen, sillä se kertoo tiedotustoimiston ja lehdistön suhteista, mutta toisaalta myös tiedotustoimiston toiminnasta. Vastaavia avoimia ja yhä uusia kysymyksiä herättäviä aukkoja on lähteissä enemmänkin.

Käytän tutkielmassani TT:n keskeisistä tapahtumista tehtyä tiivistelmää vuosilta 1947–2007. Tiivistelmän on tehnyt Leif Fast, joka oli TT:n toinen toimitusjohtajana vuosina 1971–1995. Ennen tiedotustoimistoa hän työskenteli ST:n – eli yhden toiminnan rahoittajajärjestön – tiedotuspäällikkönä.¹⁷ Lähdekritiikin näkökulmasta on huomioitava, että Fast oli keskeisessä roolissa TT:n toiminnassa. Tämä on saattanut vaikuttaa monella tapaa hänen tekemäänsä teokseen. Siinä on esimerkiksi saatettu mainita tai jättää mainitsematta joitakin tämän tutkielman kannalta oleellisia tietoja tahallisesti tai tahattomasti. Siinä luetellut erittäin kiinnostavat tapahtumat ohjaavat väistämättä lukijoita kiinnittämään niihin huomiota. Kirjoittajan motiiveja teoksen tekemiselle on myös syytä pohtia. Luettelo melkein vaikuttaisi olevan tehty jonkinlaista historiateosta silmällä pitäen. Siitä olisi helppo tehdä pelkistetty historiikki organisaatiosta. Teoksen käyttäminen lähteenä ei kuitenkaan muodostu ongelmaksi, sillä käytän teosta yleisen kontekstin luomiseen ja vertaan Fastin esittämiä tietoja yksityiskohtaisempiin alkuperäislähteisiin.

Edellisten lisäksi muita alkuperäislähteitä on runsaasti. Saatavilla on esimerkiksi johtokunnan kokousten pöytäkirjoja liitteineen, kirjeenvaihtoa sekä erilaisia suunnittelumuistioita viestintään ja mainontaan liittyen. Oman merkittävän laajan kokonaisuuden muodostavat lehtileikkeet sekä lehdistölle lähetetyt uutiset ja artikkelikonseptit. Ne tarkoittavat tiedotustoimiston tuottamaa materiaalia, jota jaettiin suomalaiselle sanomalehdistölle. Lisäksi näiden materiaalien joukossa on erilaisia tilastoja siitä, kuinka monta TT:n lähettämää uutista tai artikkelia tietty sanomalehti julkaisi omassa lehdessään. Aineiston laajuuden takia, sekä rajallisen tilan vuoksi, en pysty hyödyntämään edellä mainitsemaani aineistoa tässä tutkielmassa, ja olen rajannut sen tutkielman ulkopuolelle. Edellä mainittuja alkuperäislähteitä on määrällisesti eniten saatavilla tutkielmani aikarajauksen

---

¹⁷ Koroma 2015, 19–20; Hämäläinen, Rantala ja Hollmén (toim.) 1994, 129.

ulkopuoliselta ajalta eli noin 1960–1990-luvuilta. Aiheita jatkotutkimukselle olisi runsaasti.

Koko tutkielman sekä erityisesti lähteiden kannalta huomionarvoista on, että osa TT:n muodostamasta lähdemateriaalista on hävitetty itse TT:n toimesta. Tämä vaikeuttaa historiantutkimusta ja muodostaa mielenkiintoisen kysymyksen syistä, miksi asiakirjoja on päätetty hävittää. Blomin alkuperäislähteistä tekemien havaintojen mukaan hävitetty asiakirja-aineisto sisälsi tositteita, jotka hävitettiin sen jälkeen, kun ne oli tilinpäätöksen yhteydessä hyväksytyt. Tositteiden hävittäminen on ymmärrettävää, jos vastaavat tiedot löytyvät muualta. Aineisto kuitenkin liittyi niin sanottuun valistustoimintaan. Blom myös pohtii, mitä tämän valistustoiminnan piiriin on katsottu TT:n mielestä kuuluvan.

Se, mitä valistustoiminnan piiriin on katsottu kuuluvaksi, jää pohdittavaksi. TT:n talousarviossa on ollut noin 15–25 prosentti osuus kokonaiskuluista johtokunnan käyttövaroja, jotka on käytetty valistustoimintaan, mm. puolueiden toiminnan tukemiseen ja projekteihin.¹⁸

Näin ollen valistustoiminta on ollut merkittävä osa TT:n toimintaa. On todennäköistä, että hävitetyn aineiston joukossa olisi ollut myös jotakin tutkijoita kiinnostavaa. Toisin sanoen on mahdollista, että samalla on hävitetty muutakin aineistoa kuin vain tositteita. Blomin havainto viittaa vuosiin 1973–1985, mutta on mahdollista, että aineistoa on hävitetty myös ennen edellä mainittuja vuosia tai niiden jälkeen. Blom myös mainitsee, että TT on aloittanut rekisteröimättömänä yhdistyksenä, ja se oli sitä vuoteen 1993 asti.¹⁹ Yhdistyslaki säädettiin vasta vuonna 1989 ja se tuli voimaan seuraavan vuoden alusta.²⁰

Edellä oleva lähdekriittinen analyysi osoittaa, että TT:n alkuperäislähteitä analysoitaessa lähdekritiikki on erityisen suuressa roolissa. Käyttämieni lähteiden avulla ei voida vastata lähellekään kaikkiin TT:tä koskeviin kysymyksiin. Tilaa tulevaisuuden tutkimukselle jää, eikä TT:n historiakuva ole tämänkään tutkielman myötä valmis – edes käsittelemieni vuosien osalta.

---

¹⁸ Blom 2018, 104.

¹⁹ Blom 2018, 104; Yhdistyksen perustiedot, Nuorten yrittäjyys ja talous NYT ry Ung företagsamhet och ekonomi NYT rf, Yhdistysrekisterin tietopalvelu, Patentti- ja rekisterihallitus, www-sivu, <https://yhdistysrekisteri.prh.fi/> (viitattu 15.4.2024).

²⁰ Yhdistyslaki 503/1989, Finlex-palvelu, oikeusministeriö, Edita Lakitieto Oy, www-sivu, <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1989/19890503#L12P63> (viitattu 3.5.2024).

1.4 Metodologia ja rakenne

Tutkielmani on laadullinen tutkimus, jossa hyödynnän monia historian tutkimukselle tyypillisiä menetelmiä. Näitä ovat erityisesti lähdekritiikki, kirjoittamalla tapahtuva päättely, kontekstualisointi, lukemalla tapahtuva tulkinta, merkityssuhteiden hahmottaminen sekä vertailu.²¹ Käytännössä tämä tarkoittaa alkuperäislähteiden lähilukemista sekä niistä tehtäviä havaintoja.

Tutkimusprosessini on luova, joka tulee esiin lukemalla tapahtuvan tulkinnan sekä kirjoittamalla tapahtuvan päättelyn kautta. Alkuperäislähteiden moninkertaisella ja eritasoisella luennalla tuotan havaintoihini pohjautuvaa tekstiä. Kirjoittamani teksti ohjaa yhä uusiin havaintoihin ja tulkintoihin, jonka avulla tuotan yhä uudelleen tekstiä. Tämä hermeneuttinen metodi on yksi menetelmä, jonka avulla pyrin lähestymään tulkinnallista totuutta. Hermeneuttisessa kehässä ymmärrykseni tutkittavasta kohteesta, eli TT:stä, syvenee ja käytännön havaintoni ohjaavat yhä uusiin havaintoihin.²²

Tutkielmani on empiirinen, joka tarkoittaa historian tutkimuksessa alkuperäislähteistä tehtäviä havaintoja.²³ Tämän takia aiemmin mainittujen historian tutkimuksen tyypillisten menetelmien lisäksi korostuu myös perustelu. Tämän tutkielman empiria siis muodostuu alkuperäislähteistä tekemiäni havaintojen, niiden perustelun sekä muiden – tiiviisti toisiinsa yhteydessä olevien – tyypillisten menetelmien yhdistelmästä.

Historian tieteenalan sisäisessä jaottelussa tutkielmani kuuluu yrityshistorian alaan. Yrityshistorian ja taloushistorian välinen jakolinja ei ole selvä. Kvalitatiivinen tutkimus on yrityshistorialle tyypillisempää, siinä missä taloushistoria hyödyntää usein kvantitatiivisia tutkimusmenetelmiä. Erottelu ei kuitenkaan ole ehdoton, eivätkä ne ole toisiaan poissulkevia. Yrityshistoriantutkimuksen kohteena ovat usein olleet yrittäjät ja yritykset sekä näiden muodostamat yhteenliittymät – kuten tässä tutkielmassa. Tutkielmani on jossain määrin perinteistä yrityshistoriantutkimusta, sillä TT muodostaa tutkielmassani ikään kuin tapaustutkimuksen. Wuokko, Jensen-Eriksen ja Kuorelahti mainitsevat tällaisen tapaustutkimuksen tai yksittäistapauksen

---

²¹ Ks. esim. Danielsbacka, Hannikainen ja Tepora 2018; Tepora, Danielsbacka ja Hannikainen 2022.

²² Danielsbacka, Hannikainen ja Tepora 2018, 11.

²³ Tepora, Danielsbacka ja Hannikainen 2022, 12.

heikkoutena vähäisen yleistettävyyden tai vähäisen yleisen merkityksen. TT:n tapauksessa tätä heikkoutta ei kuitenkaan ole, sillä tiedotustoimiston kautta pystyn kuvaamaan laajemmin yritysten ja niiden etujärjestöjen kautta tapahtuvaa yhteiskunnallista vaikuttamista. Organisaatiota koskevasta tarkasta ja syvällisestä lähdeanalyysistä on mahdollista tehdä sitä itseään laajempia havaintoja, koska sen toimintaan osallistui laaja joukko muita toimijoita, jotka olivat sitoutuneita sen tavoitteisiin. On kuitenkin myönnettävä myös, että käyttämäni lähdeaineiston yksipuolisuuden takia TT:stä on nähtävissä vain osa kokonaiskuvasta enkä pysty toteuttamaan tässä tutkielmassa usean toimijan näkökulman ja aineiston mahdollistamaa näkökulmatriangulaatiota.²⁴

Tutkielmani liittyy myös muihin historiantutkimuksen kenttiin. Keskeisin on laaja suomalaisen työmarkkinahistorian tutkimuksen kenttä. Lisäksi keskeisiä ovat mediahistorian, lehdistöhistorian ja kylmän sodan historian kentät.²⁵ Kylmää sotaa käytiin usealla rintamalla, joista yksi oli mediasektori. Kyseiseen tematiikkaan on liittynyt viime aikoina yhä enemmän kiinnostusta, josta myös tutkielmani on saanut vaikutteita.²⁶

Historiantutkijalle on hyödyllistä tunnistaa, ettei hänen tutkimuksensa muodostu tyhjiössä. Tutkijan kyetessä ilmaisemaan omaan tutkimusprosessiinsa vaikuttaneita asioita, tutkimuksesta tulee läpinäkyvämpi ja eriävien argumenttien esittäminen mahdollistuu. Samalla oman tutkimuksen lähtökohtien avaaminen auttaa tutkijaa välttämään anakronismia²⁷. Onkin hyödyllistä tunnistaa, mitkä kaikki tekijät vaikuttavat aihevalintaa, lähdemateriaalin ja metodien valintaan sekä tutkimuksen tuloksista tehtäviin johtopäätöksiin. Nämä tekijät ovat väistämättä nykyaikaan ja tutkijaan sidottuja.

Tutkielmaani ja tekemiini havaintoihin vaikuttavat erilaiset viestinnän ja politiikan tutkimuksen teoriat. Historiantutkimuksessa muiden tieteenalojen teorioiden monipuolista ja joustavaa hyödyntämistä on kutsuttu eklektisyydeksi.²⁸ Toisin sanoen tätä voi kuvata moniparadigmaattisuudeksi, joka on tyypillistä myös muille

---

²⁴ Wuokko, Jensen-Eriksen ja Kuorelahti 2022, 154–160.

²⁵ Media- ja lehdistöhistoriasta ks. Kortti 2016 sekä Tommila ja Salokangas 1998.

²⁶ Ks. esim. Fields 2019 sekä Mainio 2018.

²⁷ Anakronismilla tarkoitetaan jonkin aikakauden kuulumattoman asian sijoittamista tutkittavaan aikakauden; Tepora, Danielsbacka ja Hannikainen 2022, 13.

²⁸ Danielsbacka, Hannikainen ja Tepora 2018, 9.

tieteenaloille. En viittaa eri teorioiden avulla muodostuneisiin omiin havaintoihini eksplisiittisesti, koska en hyödynnä mitään teoriaa sellaisenaan. Toisin sanoen en analysoi tutkimuskohdettani tietyn teorian avulla. Tutkielmani tapauksessa historian ja teorian suhde on ymmärrettävä heuristisesti. Eli viestinnän ja politiikan tutkimuksen teoriat ovat antaneet ajattelulleni käsitteellisiä virikkeitä ja tutkimuskysymyksiä. Ajatukseni voi tiivistää Danielbackan, Hannikaisen ja Teporan sanoin: ”Teorian käyttö on ensisijaisesti vuoropuhelua teorian tarjoamien virikkeiden, tarkempien tutkimuskysymysten ja menneisyyden lähteiden välillä.”²⁹

Viestinnän ja politiikan teorioiden avulla on esimerkiksi kiinnitetty huomiota eri medioiden ihmisten mielipidettä ohjaavaan vaikutukseen. Viestinnän ja politiikan tieteenalan varhaisvaiheeseen on kuulunut myös ensimmäisen maailmansodan jälkeinen propagandan sekä yleisen mielipiteen tutkimus. Hypoteesina oli, että medially on ihmisiä ohjaava vaikutus.³⁰ Median vaikutusta yleisöön on tutkittu 1900-luvun alusta lähtien. Teorioiden empiirisen testaamisen kautta on havaittu, että median vaikutusta on vaikea osoittaa. Tämä on huomattu myös uudemmassa 1900-luvun jälkipuolen viestinnän tutkimuksessa. On huomattu, että median esittämät sisällöt saavat merkityksensä vuorovaikutteisina prosesseina erilaisissa verkostoissa. Median vaikutusta voi tutkia vain rajallisesti ja usein sen vaikutusta myös liioitellaan. Lisäksi suurin osa median esittämästä sisällöstä ei saa merkitystä ollenkaan, tai median esittämät sisällöt muuttuvat mielipiteiksi vasta, kun niistä keskustellaan toisten ihmisten kanssa.³¹ Uudet tutkimussuunnat, kuten feministinen mediatutkimus, on osoittanut, että mediayleisöt voivat tulkita mediasisältöjä hyvin eri tavalla kuin niiden lähettäjä on suunnitellut.³² Näin ollen mediaesityksen eli viestin vastaanottaminen voi olla yhtä tärkeää kuin sen esittäminen. Samoin mediateknologisestakaan näkökulmasta ei voida tehdä johtopäätöstä, että tietynlainen viestin välittämisen teknologia, kuten sanomalehti tai radio, tuottaisi tietynlaisia vaikutuksia.³³

Viestinnän ja politiikan tutkimuksen kautta tulee selväksi, että viestinnän vaikutuksen tutkiminen on huomattavan hankalaa. Erityisen hankalaksi se

---

²⁹ Danielsbacka, Hannikainen ja Tepora 2018, 11.

³⁰ Nieminen ja Pantti 2012, 151–152; Neuman 2010, 7.

³¹ Nieminen ja Pantti 2012, 175.

³² Ibid., 159.

³³ Ibid., 176.

muodostuisi TT:n tapauksessa, koska sen vaikuttamisprosesseissa on ollut monia toimijoita, ja sen tuottama mediamateriaali on julkaistu mediassa lehdistön välityksellä. Lisäksi tutkimuskohteen aikakausi, eli 1940–50-luvut, ei mahdollista enää esimerkiksi haastattelujen tekemistä. Suoria syy-seuraussuhteita olisi siis vaikea muodostaa, joka on oleellista pitää mielessä myös tehtäessä johtopäätöksiä tutkielmasta. Osittain myös edellä kuvatun viestinnän metodologian takia olen rajannut tutkielmani käsittelemään TT:tä organisaationa sekä sen toimintaa. Tähän tarkoitukseen historiantutkimuksen menetelmät sopivat hyvin.

Edellä mainittujen näkemysten kautta olen siis pyrkinyt jäsentämään omaa tutkimuskohdettani. Osin viestinnän tutkimuksen mukaisesti hypoteesinani on, että TT:llä on ollut ihmisiä ohjaavaa vaikutusta. Se on siis vaikuttanut yleisen mielipiteen muuttumiseen teollisuudelle myönteiseksi.³⁴ En kuitenkaan pyri tutkimaan vaikuttamisen tuloksia enkä pysty testaamaan hypoteesiani tässä tutkielmassa, sillä se ei olisi tämän tutkielman lähdeaineiston takia mahdollista. Lisäksi vaikuttamisen tuloksia on vaikea mitata, minkä takia ainakin politiikan tutkimuksen tieteenalalla monet tutkijat ovat muuttaneet tutkimusintressiään pois vaikuttamisen tutkimuksesta.³⁵ Sen sijaan keskityn tutkielmassani siihen, mikä TT oli ja millä keinoilla se pyrki vaikuttamaan yleiseen mielipiteeseen.

Aikaisemman tutkimuksen, alkuperäislähteiden sekä metodologisten tekijöiden takia, olen rajannut tutkielmani käsittelemään aikakautta vuosien 1947–1958 välillä. Ajanjakso alkaa jo ennen virallisen TT:n perustamista ja päättyy 1950-luvun lopun viimeiseen saatavilla olevaan toimintakertomukseen. Tutkielmani rakenne on pääosin kronologinen, koska lähdän liikkeelle toiminnan alkamisesta. Lukujen sisällä olen kuitenkin koonnut havaintojani myös temaattiseen järjestykseen.

Tutkielmani toisessa luvussa tarkastelen tiedotustoimistoa organisaationa yleisellä tasolla. Pyrin selvittämään, mikä TT oli, mitkä sen tavoitteet olivat ja millä keinoilla se edisti tavoitteitaan. Kolmannessa luvussa tutkin TT:n toimintaa tarkemmin, jolloin palaan jälleen toiminnan alkuaikoihin. Toiminnan alkuun palaaminen on tärkeää, koska sen takia on mahdollista sekä tarkastella toiminnan jatkuvuutta että vertailla eri ajanjaksoja vuosikymmenen mittaisella tarkastelujaksolla. Kyseisessä luvussa

---

³⁴ Samaa arvelee myös Markku Mansner, ks. Mansner 1984, 248.

³⁵ Wuokko, Fellman ja Kärrylä 2022, 1843–1844.

esittelen esimerkiksi TT:n yhteyksiä muihin toimijoihin. Olen koonnut lähteissä toistuvia asioita erilaisiksi teemoiksi. Esimerkiksi yhteydet Yleisradioon (Yle) on yksi tällainen teema. Lisäksi olen kerännyt alalukuun 3.3 kaikki maininnat suorasta vaaleihin liittyvästä vaikuttamistoiminnasta. Päätän tutkielmani johtopäätöksiin, jossa esitän vastaukset tutkimuskysymyksiin, keskeisimmät havaintoni sekä jatkotutkimusmahdollisuudet.

2 Organisaatio – Taloudellinen Tiedotustoimisto

2.1 Oikeiden käsitysten levittäminen – toiminnan alkuvaiheet

Tässä luvussa käsittelemme TT:n alkuvaiheita ja sen syntyhistoriaa. Lähdin liikkeelle organisaation perustiedoista ja pyrin vastaamaan ensimmäiseen tutkimuskysymykseeni eli siihen, mikä TT oli, kuka sen perusti ja miksi se perustettiin. Tiivistäen voidaan sanoa, että TT oli eri yrityksistä muodostuneiden etujärjestöjen muodostama organisaatio. Sen olemassaolon keskeisin tehtävä oli vaikuttaa yhteiskunnan yleiseen mielipiteeseen.³⁶

TT:n perustaminen ei ollut suoraviivainen prosessi ja aluksi organisaatio haki muotoaan. Virallisesti TT perustettiin vuonna 1949.³⁷ Epävirallisesti organisaatio oli kuitenkin olemassa jo vuodesta 1946 lähtien. Se toimi samana vuonna perustetun Taloudellisen tutkimuskeskuksen tiedotusosastona.³⁸ Vuoden 1949 alussa tiedotusosasto irrotettiin Taloudellisesta tutkimuskeskuksesta ja tiedotusosasto yhdistettiin aiemmin vuonna 1947 perustettuun Taloustietoon. Näin muodostettiin uusi yksikkö eli Taloudellinen Tiedotustoimisto.³⁹ Jo Taloustietoon oli ”keskitetty talouselämää koskevien uutisten, kuvien, piirrosten, aikakauslehtiartikkelien, pakina-aineiston ym. toimittaminen julkisuuteen”.⁴⁰

TT:n myöhemmän toiminnan hahmottamiseksi ja ymmärtämiseksi on oleellista käydä tiiviisti läpi myös Taloustiedon tehtäviä. Niistä saa hyvän kuvan Taloudellisen tutkimuskeskuksen vuosien 1947–1949 toimintaselostuksesta. Taloustiedon toiminnassa oli viisi päälinjaa. Ensimmäinen oli kotimainen uutispalvelu. Se tarkoitti erilaisten teollisuutta koskevien aiheiden tuomista esiin suurelle yleisölle. Toinen päälinja oli ulkomainen uutispalvelu. Ulkomaisia sanoma- ja aikakauslehtiä seurattiin ja kotimaista lehdistöä varten tehtiin referaatteja sekä uutisia ajankohtaisista taloudellisista kiistakysymyksistä. Pääaiheina olivat sosialisointikysymys, hinta- ja palkkapolitiikka, valtiojohtoisuus ja byrokratia.

---

³⁶ Leif Fast, Taloudellinen Tiedotustoimisto 1947–2007, XXII, ELKAN kirjakokoelma, ELKA.

³⁷ Leif Fast, Taloudellinen Tiedotustoimisto 1947–2007, XXII, ELKAN kirjakokoelma, ELKA.

³⁸ Taloudellinen Tutkimuskeskus (1.8.1947-30.9.1948), 2888:440, Taloudellinen Tiedotustoimisto TAT, ELKA.

³⁹ Taloudellisen Tutkimuskeskuksen toimintakertomus vuodelta 1948, 2888:440, Taloudellinen Tiedotustoimisto TAT, ELKA.

⁴⁰ Taloudellinen Tutkimuskeskus (1.8.1947-30.9.1948), 2888:440, Taloudellinen Tiedotustoimisto TAT, ELKA.

Kolmannen päälinjan muodosti pakinamateriaalikokoelma. Se luokiteltiin niin sanotusti kevyemmäksi materiaaliksi. Se sisälsi esimerkiksi kaskuja, otteita lausunnoista, puheista ja kirjoituksista. Näitä lähetettiin porvarillisille päivälehdille, teollisuuslaitosten yhdysmiehille sekä joidenkin järjestöjen edustajille.

Neljäs päälinja Taloustiedon toiminnassa oli kuvapalvelu. Sen tavoitteena oli perustaa teollisuuden eri aloja koskeva kuva-arkisto. Arkiston kuvia olisi voitu käyttää tarpeen mukaan palvelemaan Suomen teollisuutta kotimaassa ja ulkomailla. Selostuksen mukaan esimerkiksi Suomen Ulkomaankauppaliitto oli jo käyttänyt Taloustiedon kuvia, mutta yleisesti tarve kuville oli kasvussa. Viides ja viimeinen päälinja oli talouspoliittinen pilapiirrospalvelu. Piirroksia tehtiin viikoittain kolme.⁴¹ Taloustiedon toiminnan huomioiminen on tärkeää, sillä Taloudellisen tutkimuskeskuksen tiedoitusosaston ja Taloustiedon yhdistyessä toiminnot periytyivät uudelle organisaatiolle. Lisäksi ne jatkuivat pitkään oleellisena osana TT:n toimintaa, kuten myöhemmin osoitan.

Taloudellisen tutkimuskeskuksen kahdesta osastosta – eli tutkimusosastosta ja tiedotusosastosta – jälkimmäinen siis irtaantui omaksi yksikökseen. Jaolla on merkitystä, sillä tutkimusosaston tehtävänä oli taloudellisten ja talouspoliittisten kysymysten tutkimus- ja selvitystyö, kun tiedotusosaston tehtävänä oli ”taloudellisten tietojen ja oikeiden käsitysten levittäminen laajempiin piirreihin nimenomaan sanomalehdistön välityksellä.” Toisin sanoen tiedoitusosasto jakoi tutkimusosaston tuottamaa tietoa.⁴² Organisaatiomuutoksesta otettiin mallia Ruotsista, sillä tavoitteena mainittiin tutkimusosaston muodostaminen ruotsalaisen Industriens Utredningsinstitutin mukaisesti, joka on vapaasti käännettynä nimeltään Teollisuuden Tutkimuslaitos.⁴³

Molemmat organisaatiot ovat olemassa vielä tänäkin päivänä. Taloudellinen tutkimuskeskus on nykyisin nimeltään Elinkeinoelämän tutkimuslaitos (ETLA). TT muuttui TT-ryhmäksi vuonna 1991, kun siihen yhdistyivät Inforfilm, Tietopaketti

---

⁴¹ Taloudellinen Tutkimuskeskus (1.8.1947-30.9.1948), 2888:440, Taloudellinen Tiedotustoimisto TAT, ELKA.

⁴² Taloudellinen Tutkimuskeskus (1.8.1947-30.9.1948), 2888:440, Taloudellinen Tiedotustoimisto TAT, ELKA.

⁴³ Taloudellisen Tutkimuskeskuksen toimintakertomus vuodelta 1948, 12.1.1949, 2888:440, Taloudellinen Tiedotustoimisto TAT, ELKA; Mansner 1984, 246.

sekä Finnfacts.⁴⁴ Samalla ryhmään alettiin viittamaan lyhenteellä TaT.⁴⁵ Viimeistään toimiston uudistamisen yhteydessä vuonna 1971 toiminta alkoi suuntautumaan aiemman lisäksi nuorisoon ja kouluihin, julkaisutoimintaan sekä audiovisuaaliseen toimintaan.⁴⁶ Nykyisin toimisto tunnetaan nimellä Nuorten yrittäjäyys ja talous (NYT).⁴⁷ Tarpeellista tai ei, korostan ettei edellä mainittujen toimijoiden nykyistä olemusta tai toimintaa voi tämän tutkielman avulla rinnastaa niiden historialliseen olemukseen, toimintaan tai kontekstiin. Kuitenkin on ymmärrettävä, että NYT:n nykyaikainen toiminta on edelleen vaikuttamista, kuten se oli jo TT:n aikana. Vaikuttaminen on keskeistä niin ikään tässä tutkielmassa ja siitä näkökulmasta toiminta jatkuu edelleen – vaikkakin eri muodossa.

TT:n keskeisimmät rahoittajat sen perustamisesta asti olivat SPK, ST ja STK.⁴⁸ Edellä mainitut SPK ja ST perustivat vuonna 1935 Suomen teollisuuden keskusvaliokunnan (STKV). Lisäksi myös STK liittyi STKV:n toimintaan talvisodan jälkeen. Osana Taloudellista tutkimuskeskusta – sekä myöhemmin itsenäisenä – TT kuului hallinnollisesti STKV:n alaisuuteen. Sen takia tiedotustoimistolla oli itsenäinen asema irrallaan minkään keskusjärjestön suorasta alaisuudesta.⁴⁹ STKV oli valmisteleva ja toimeenpaneva taho, ja se käsitteli eri teollisuudenaloja yhdistäviä kysymyksiä. Huomionarvoista on, että teollisuuden järjestökenttä oli aikaisemmin jakaantunut vientiteollisuuden ja kotimarkkinateollisuuden kesken, jossa edellistä edusti SPK ja jälkimmäistä ST.⁵⁰ STKV:n perustaminen yhdisti teollisuudenalat ainakin TT:n tiedotustoiminnan näkökulmasta. Näin ollen TT edusti sekä vientiteollisuutta että kotimarkkinateollisuutta. Tämä on mahdollisesti johtanut myöhemmin Finnfacts'n toimimiseen TT:n yhteydessä. TT oli siis eri järjestöjen yhteisesti ylläpitämä tiedotustoimisto, kuten oli myös Finnfacts. Finnfacts perustettiin vuonna 1960, ja sen tehtävänä oli kertoa Suomen taloudesta ja

---

⁴⁴ TT:n arkistoluovutuksen yhteydessä ELKalle luovutettiin myös Finnfacts'n arkisto.

Sähköpostikeskustelu ELKAN edustajan kanssa keväällä 2024, tekijän hallussa.

⁴⁵ Leif Fast, Taloudellinen Tiedotustoimisto 1947–2007, s.14, XXII, ELKAN kirjakokoelma, ELKA.

⁴⁶ Ibid., s.5.

⁴⁷ TAT muuttui 1.6.2023 alkaen Nuorten yrittäjäyys ja talous (NYT) -nimiseksi toimijaksi. Kuten TAT aiemmin, myös NYT on suunnannut toimintansa lapsiin ja nuoriin opettaen heille muun muassa ymmärrystä työelämästä, taloudesta ja yrittäjäydestä. Lisäksi NYT tarjoaa myös edellisiä tukevia palveluita ja oppimiskokonaisuuksia kouluille, oppilaitoksille ja kunnille. NYT pitää toimistoaan osoitteessa Eteläranta 10. Organisaatio ja historia, Nuorten yrittäjäyys ja talous NYT, www-sivu, <https://nuortennyti.fi/mika-nyt/> (viitattu 12.3.2023).

⁴⁸ Leif Fast, Taloudellinen Tiedotustoimisto 1947–2007, s.2, XXII, ELKAN kirjakokoelma, ELKA.

⁴⁹ Mansner 1984, 247.

⁵⁰ Wuokko 2016, 72.

yritysmaailmasta länsimaille.⁵¹ Muita teollisuuden yhteisiä järjestöjä olivat muun muassa Teollisuuden verovaliokunta ja Teollisuuden koulutusvaliokunta.⁵²

Teollisuuden järjestökenttä ei ole yksinkertaisin hahmotettava. Toimijoita on ollut paljon. Uusia järjestöjä on perustettu, lakkautettu ja sulautettu toisiinsa. Lisäksi osa järjestöistä ja toimijoista ovat olleet olemassa ikään kuin varmuuden vuoksi. Esimerkiksi STKV oli osa Suomen Teollisuusvaltuuskuntaa (STV). STV:tä harkittiin lopetettavaksi 1960-luvun alussa, koska sen ajateltiin olevan tarpeeton. Sitä ei kuitenkaan lakkautettu, vaan se päätettiin säilyttää ”paperilla”. Näin tehtiin, koska siitä uskottiin olevan hyötyä, mikäli teollisuudelle epäedulliset poliittiset toimijat pyrkisivät edistämään teollisuudelle epämieluisia päätöksiä. Tällöin tarvittaisiin mahdollisimman suurta järjestövoimaa. Lakkauttamisen sijaan päätettiin, että työvaliokuntana ja toimeenpanevana elimenä toimiva, ja toiminnaltaan liian suureksi kasvanut, STKV pienennetään SPK:n, ST:n ja talvisodan jälkeen liittyneen STK:n puheenjohtajien sekä toimitusjohtajien kokoukseksi. STKV:n puheenjohtajuus päätettiin kiertäväksi kolmen edellä mainitun järjestön välillä.⁵³

Järjestökentän hahmottamisen vaikeuden lisäksi edellinen on relevanttia myös TT:n kannalta, sillä STKV viime kädessä päätti TT:n asioista sen toimiessa STKV:n alaisuudessa. Järjestökentän monimutkaisuus ja ”paperilla” toimivien järjestöjen olemassaolo muodostaa relevantteja tutkimuskysymyksiä. Esimerkiksi TT:stä ei ole seikkaperäistä aikaisempaa tutkimusta, joten on oleellista tutkia sen tiedotustoimintaa, ja oliko sen toimilla tai olemassaololla mitään merkitystä vai oliko se olemassa ainoastaan paperilla, kuten edellä kuvattu STV. Järjestökentän monimutkaisuus ja päällekkäisten sekä niin sanottujen kuorijärjestöjen olemassaolo toistuu suomalaisen etujärjestökentän historiassa.

Tiedotustoiminnan tehostaminen yhteiskunnallisen ilmapiirin muuttuessa ei ole uusi ilmiö suomalaisen liike-elämän tai teollisuuden toiminnassa. Sitä on luultavasti aina tehty ja tullaan aina tekemään. Toiminnan tehostaminen liittyy oleellisesti syihin, miksi TT perustettiin. Konkreettisesti toiminnan tehostamista harjoitettiin esimerkiksi STKV:n osalta jo 1930-luvun loppupuolella sekä 1940-luvun aikana. Wuokon tutkimuksen mukaan valiokunta oli huolestunut poliittisen vasemmiston

---

⁵¹ Jensen-Eriksen 2007, 16, 85.

⁵² Mansner 1990, 151–152.

⁵³ Mansner 1990, 152.

voimistumisesta ja valtiososialismista, joiden se uskoi uhkaavan porvarillista maailmankatsomusta, yksityistä liike-elämää sekä sen aikaista talous- ja yhteiskuntajärjestelmää. Valiokunta pyrki vaikuttamaan päättäjien asenteisiin sekä yleiseen mielipiteeseen. Se suunnitteli teollisuuden valistus-, tutkimus- ja tiedotustoimintaa. Lisäksi valiokunta oli huolissaan teollisuuden järjestäytymättömän toiminnan tulevista vaikutuksista.⁵⁴

Tutkimuskeskuksen tiedotusosasto keskittyi julkiseen keskusteluun. Kysymykseen, miksi tiedotusosasto perustettiin, liittyi myös perustamisajan ajankohtaiseen julkiseen keskusteluun, jossa keskusteltiin muun muassa hinta- ja palkkakysymyksistä, ulkomaankaupan suuntaamisesta ja elinkeinoelämän säännöstelystä.⁵⁵ Näihin teemoihin liittyvään keskusteluun oli osallistuttava voimallisesti, sillä ne olivat teollisuuden toimintaedellytyksille tärkeitä. Taloudellinen tutkimuskeskus aloitti keskusteluun osallistumisen, mutta voimallisempaan osallistumiseen tarvittiin oma organisaatio eli TT.⁵⁶ Monet edellä mainituista aiheista olivat sellaisia, jotka olisivat voineet yleisen mielipiteen kallistuessa liikaa teollisuudelle epäedulliseen suuntaan, vähentää sen itsemääräämisoikeutta eli toisin sanoen teollisuuteen olisi voinut kohdistua valtion puolesta enemmän sääntelyä.

Edellä mainituista teollisuutta sekä monia liike-elämän toimialoja koskevista kysymyksistä esitettiin teollisuuden järjestöjen mukaan julkisuudessa virheellistä tai jopa keksittyä tietoa. Teollisuuden työnantajia esimerkiksi syytettiin tuotannon ”jarrutuksesta” tai ”sabotoinnista”.⁵⁷ TT:n tehtävänä oli siis kuten sanottua:

---

⁵⁴ Wuokko 2016, 73.

⁵⁵ Teollisuuden näkökulmasta merkittäviä ajankohtaisia julkisia puheenaiheita oli paljon: sosialisointi, hintakysymys, palkkakysymys, verotuskysymys, työvoimakysymys, valtiontalous, sosiaalitoiminta, säännöstelyn purkaminen, ulkomaankaupan suuntaaminen, työttömyys, asutustoiminta, tuotantokomiteat, lakot, voimatalous, tekstiiliteollisuuden jakeluperusteet, valtion velkamoratorio, lisäbudjetti, tukipalkkiot, karenssiajat, korkokysymys, säännöstelytalous, sosialisointikokemukset ulkomailla, maataloustyöläisten palkat, valtion metsätalous, asuntotuotanto, lapsilisät, kansaneläkemaksut, valtion työnantajaliitot, alkoholin hinnat, liikeyritysten laskenta, palkkasäännöstelystä luopuminen, työpaikka ja torikokoukset, teollisuuden velkaantuminen, tesva-suunnitelma, teollisuuden mukauttamiskomitea, teollisuuden koulutustoiminta ja elinkeinoelämän säännöstely.

⁵⁶ Taloudellinen Tutkimuskeskus (1.8.1947-30.9.1948), 2888:440, Taloudellinen Tiedotustoimisto TAT, ELKA.

⁵⁷ Toimintaselostus 1/1947 (tammikuu), 2888:440, Taloudellinen Tiedotustoimisto TAT, ELKA.

”taloudellisten tietojen ja oikeuden käsitysten levittäminen laajempiin piireihin nimenomaan sanomalehdistön välityksellä.”⁵⁸

Kysymykseen siitä, miksi TT perustettiin, on vielä yksi selitys. Tämän muotoilemani ”markkinanäkökulman” mukaan perustamisen syy ei ollut lähtöisin TT:stä itsestään. TT kasvoi aluksi osana Taloudellista tutkimuskeskusta, jonka kasvu puolestaan johtui talouselämää ja teollisuutta koskevan tiedon tarpeesta sekä teollisuuden itsensä piirissä että sen ulkopuolella. Esimerkiksi järjestöt, valtio, ulkomaiset toimijat, taloudelliset aikakauslehdet, kansanedustajat ja erilaiset esitelmöijät tarvitsivat tutkimustietoa. Tutkimustoimisto tuotti myös omien sanojensa mukaan sellaista tietoa, mitä ei aiemmin ollut mistään saatavilla.⁵⁹ Jo 1947 eri toimijat olivat pyytäneet Taloudellisen tutkimuskeskuksen tiedoitusosastolta mitä erilaisimpia materiaaleja. Näitä materiaaleja olivat esimerkiksi erilaiset taloudellisia ja teollisia kysymyksiä koskevat artikkelit, puheet ja esitelmät. Tämä lisäsi Taloudellisen tutkimuskeskuksen sekä sen tiedoitusosaston työmäärää.⁶⁰ TT siis tuotti materiaalia omasta halustaan, mutta samalla markkinat sen tuottamalle aineistolle oli jo olemassa sekä laajentumassa. Markkinoiden laajentuminen ja sanomalehdistön nousu on vaikuttanut tiedon tarpeen kasvuun. Tämän näkökulman mukaan TT:n toiminta on ollut sidoksissa lehdistön kasvuun, joka on puolestaan ollut sidoksissa laajempaan yhteiskunnalliseen muutokseen.

Työntekijämäärällä mitattuna TT:n organisaatio ei ollut kovin suuri. Organisaation virallisena perustamisvuonna 1949 siihen kuului yhteensä 10 henkilöä, joista neljä työskenteli sekä Taloudellisen tutkimuskeskuksen että TT:n palveluksessa, eikä työntekijämäärässä tapahtunut perustamisvuodenkaan jälkeen muutoksia.⁶¹ Luku on kuitenkin suuri, jos sitä vertaa sanomalehdissä työskennelleiden sanomalehtimiesten määrään. Esimerkiksi vuonna 1954 sanomalehtimiehiä oli 6,8 per lehti.⁶² Toimiston työntekijämäärä pysyi pitkään vakiona. Vasta vuonna 1958 mainittiin toimiston määrärahojen supistuneen, jonka takia toimiston henkilökunta väheni kahdella

---

⁵⁸ Taloudellinen Tutkimuskeskus (1.8.1947-30.9.1948), 2888:440, Taloudellinen Tiedotustoimisto TAT, ELKA.

⁵⁹ Taloudellinen Tutkimuskeskus (1.8.1947-30.9.1948), 2888:440, Taloudellinen Tiedotustoimisto TAT, ELKA.

⁶⁰ Toimintaselostus 1/1947 (tammikuu), 2888:440, Taloudellinen Tiedotustoimisto TAT, ELKA.

⁶¹ Taloudellinen Tiedotustoimiston toiminta v. 1949 ja 1950, 2888:522, Taloudellinen Tiedotustoimisto TAT, ELKA.

⁶² Keränen 1984, 80.

työntekijällä. Maisterit Runar Urbansin ja Lauri Hyvämäki erosivat toimistosta. Heidän lisäksi ”toiseen toimeen” siirtyi maisteri Aune Marjatta Turunen.⁶³ Muutosten jälkeen henkilökuntamäärä pysyi pitkään vakiona, esimerkiksi vuonna 1971 henkilökuntaa oli yhdeksän.⁶⁴ Muutoksia tapahtui kuitenkin 1970-luvun alkupuolella. Vuonna 1972 toimiston palveluksessa oli jo 16 henkilöä.⁶⁵ Seuraavina vuosina 1973–74 toimisto työllisti 19 henkilöä.⁶⁶ Huomattava muutos henkilökunnassa tapahtui vuoteen 1975 mennessä. Tällöin toimisto työllisti 24 henkilöä.⁶⁷ Henkilömäärä siis pysyi lähes vakiona reilun kahden vuosikymmenen ajan, kunnes 1970-luvun alussa tapahtui merkittävää kasvua.

Henkilökuntamäärän pysyminen pitkään vakiona todistaa sen puolesta, etteivät teollisuusjohtajat olleet 1950-luvun jälkeen kahteen vuosikymmeneen yhtä huolissaan sosialismista, eikä poliittista tilannetta koettu yhtä vakavana, sillä tiedotustoimintaan ei tarvittu lisää resursseja.⁶⁸ Henkilökuntamäärän suuri kasvu puolestaan tukee 1970-lukua yhtenä TT:n murroskohtana.

2.2 Syytösten torjumisesta lehdistösuhteisiin – tavoitteet ja tehtävät

TT:n tavoitteita ei kerrota alkuperäislähteissä aina eksplisiittisesti, mutta lähtökohtaisesti voidaan todeta, että tiedotustoimiston tavoite on ollut teollisuuden etujen ajaminen. Sen sijaan sen edeltäjän eli Taloudellisen tutkimuskeskuksen tavoitteista kerrotaan eksplisiittisemmin, eli tavoitteet tuodaan toiminnan alkuvaiheessa vaaran vuosien aikana selvästi ilmi, kun taas 1950-luvulla tavoitteista ei juuri puhuta. Sitä milloin tavoitteet olisi saavutettu ei myöskään määritellä. Asiakirjoissa kuitenkin puhutaan toistuvasti tietyistä huolenaiheista, toimijoista ja toimenpiteistä, joihin sen tavoitteet liittyvät. Toiminnasta ja toimenpiteistä puhutaan avoimesti, sillä esimerkiksi toimintakertomukset ja selostukset olivat tarkoitettu rahoittajille, jotka halusivat rahoillensa vastinetta. Ymmärrettävästi toiminnan

---

⁶³ Taloudellisen Tiedotustoimiston toiminta 1958, 2888:522, Taloudellinen Tiedotustoimisto TAT, ELKA.

⁶⁴ Taloudellinen Tiedotustoimisto toimintakertomus vuodelta 1971, 2888:477, Taloudellinen Tiedotustoimisto TAT, ELKA.

⁶⁵ Taloudellisen Tiedotustoimiston toimintakertomus vuodelta 1972, 2888:477, Taloudellinen Tiedotustoimisto TAT, ELKA.

⁶⁶ Taloudellisen Tiedotustoimiston toimintakertomukset vuosilta 1973 ja 1974, 2888:477, Taloudellinen Tiedotustoimisto TAT, ELKA.

⁶⁷ Taloudellisen Tiedotustoimiston toimintakertomus 1975, 2888:477, Taloudellinen Tiedotustoimisto TAT, ELKA.

⁶⁸ Wuokko 2016, 74; Jensen-Eriksen 2018.

rahoittajat siis halusivat tietoa siitä, mitä organisaatiossa on tapahtunut, millaisia tuloksia se on saanut aikaan tai minkälaisia tulevaisuuskuvia sillä on. Tavoitteiden tarkempi määrittäminen on tarpeen, sillä ne muuttuivat eri kysymysten kohdalla.

Jo ensimmäisessä, myös TT:tä koskevassa toimintaselostuksessa, vuodelta 1947 esitetään tavoitteeksi julkisuudessa esiintyviin teollisuuden sosialisimisvaatimukseen vastaaminen. Sosialisoinnista oli puhuttu jo sosiaalidemokraattien Forssan kokouksessa vuodesta 1903 lähtien, ja sen jälkeen myös kommunistien toimesta, kuitenkin erilaisia asioita tarkoittaen. Sosialisoinnista ei siis ollut yhtä yleisesti hyväksyttyä näkemystä edes kommunisteilla. Kuitenkin sosialisointikeskustelu oli voimakkaimmillaan vuonna 1947. Se sai alkunsa sosiaalidemokraattien ja Suomen ammattiyhdistysten keskusliiton (SAK) keskusteluista, joissa ammattiyhdistysliike kannatti pankkien ja metsäteollisuuden tai metalliteollisuuden kansallistamista. Muissa maissa, kuten Englannissa ja Ranskassa, oli kansallistettu eri liike-elämän aloja. Sosialisoisimisessa aloite siirtyi Suomen kansan demokraattiselle liitolle (SKDL). He julistivatkin ”vuoden 1947 päätavoitteeksi ’kansallistamisen aloittamisen käytännössä.’”⁶⁹ Toimintaselostuksen mukaan julkisuudessa esitetyissä vaatimuksissa on kyse agitaatiosta ja erilaisten aiheiden keksimisestä, jotka vahingoittavat hyökkäyksen kohteena olevien suurteollisuuden ja pankkien toimintaa. Selostuksen mukaan suurin osa tiedotusosaston toiminnasta on liittynyt suoraan tai epäsuorasti juuri sosialisimisvaatimukseen. Eksplisiittisesti todetaan, että on pyritty torjumaan syytöksiä teollisuutta vastaan.⁷⁰

Seuraavana vuonna 1948 Taloudellinen tutkimuskeskus määrittelee tavoitteensa seuraavasti: ”Nykyisenä suurimpana tavoitteena on oikeiden ja liioittelemattomien tietojen saattaminen yleiseen tietoisuuteen teollisuuden kannattavuudesta ja yleensä taloudellisesta asemasta ja siihen vaikuttavista tekijöistä.”⁷¹ Tässä tapauksessa ei voida myöskään puhua tavoitteista kovin eksplisiittisesti. On tulkinnanvaraista, mitkä tiedot olivat oikeita ja mitkä liioiteltuja.

Alkuperäislähteiden perusteella TT:llä on ollut muitakin tarkemmin määriteltyjä tavoitteita. Esimerkiksi vuoden 1948 Taloudellisen tutkimuskeskuksen

---

⁶⁹ Mansner 1984, 236–242.

⁷⁰ Toimintaselostus 1/1947 (tammikuu), 2888:440, Taloudellinen Tiedotustoimisto TAT, ELKA.

⁷¹ Taloudellisen Tutkimuskeskuksen toimintakertomus vuodelta 1948, 2888:440, Taloudellinen Tutkimuskeskus TAT, ELKA.

toimintakertomuksessa mainitaan tavoitteiksi säännöstelyn purkaminen sekä teollisuuden koti- ja ulkomaisen myynnin edistäminen. Lisäksi tutkimusosaston tehtäväksi määritellään ”varsinainen taloudellisten ja talouspoliittisten kysymysten tutkimus- ja selvitystyö.”⁷² Organisaation suurin tavoite mainitaan eksplisiittisesti: ”Nykyisenä suurimpana tavoitteena on oikeiden ja liioittelemattomien tietojen saattaminen yleiseen tietoisuuteen teollisuuden kannattavuudesta ja yleensä taloudellisesta asemasta ja siihen vaikuttavista tekijöistä.”⁷³ Tietojen saattamista yleiseen tietoisuuteen tarkennettiin nimenomaan sanomalehdistön välityksellä tapahtuvaksi.

Alkuperäislähteissä viitataan vain harvakseltaan tiettyyn toimijaan, joka levitti TT:n mielestä virheellistä tietoa julkisuudessa. Yhdeksi toimijaksi nimetään kuitenkin SKDL. Erityisesti sen virheellisiä väitteitä kumoavia tietoja toimitettiin lehdistön käytettäväksi.⁷⁴ Myöhemmin toimisto teki yhteistyötä sosialidemokraattisen lehdistön sekä niiden uutistoimiston kanssa. Uutistoimistolle toimitettiin teollisuuden kuva- ja tekstisarjaa *Suurinta Euroopassa* sekä *Suurinta Pohjoismaissa*.⁷⁵ Kylmän sodan poliittisen jakolinjan on nähty kulkevan Suomessa oikeisto–vasemmisto välillä ja Suomen Sosialidemokraattisen Puolueen (SDP) kohdalla.⁷⁶ Jakolinja näytti myös TT:n toiminnassa kulkevan SDP:n kohdalla. Toisin sanoen SDP:n kanssa kyettiin yhteistyöhön.

Tiedotustoiminnan määrä kasvoi usein yhteiskunnallisen tilanteen mukaan. Esimerkiksi mitä vakavampi lakkoaalto oli kyseessä, sitä vilkkaampaa tiedotustoiminta oli. Työmarkkinatilanne oli rauhaton erityisesti sodan jälkeisenä viitenä vuotena, jonka jälkeen se hieman rauhoittui ennen vuoden 1956 yleislakkoa, vaikkakin vuosi 1950 oli myös erittäin rauhaton. SAK uhkasi sodan jälkeen yleislakoilla, ja esimerkiksi vuosina 1948 ja 1949 koettiin ensin niin sanotut Leinolakot ja Arabian lakko sekä Kemin lakot. Vaaran vuosien lakkoilu oli vaarallista muun

---

⁷² Taloudellinen Tutkimuskeskus (1.8.1947-30.9.1948), 2888:440, Taloudellinen Tiedotustoimisto TAT, ELKA.

⁷³ Taloudellisen Tutkimuskeskuksen toimintakertomus vuodelta 1948, 2888:440, Taloudellinen Tiedotustoimisto TAT, ELKA.

⁷⁴ Taloudellinen Tutkimuskeskus (1.8.1947-30.9.1948), 2888:440, Taloudellinen Tiedotustoimisto TAT, ELKA.

⁷⁵ Taloudellisen Tiedotustoimiston toiminta 1956, 2888:522, Taloudellinen Tiedotustoimisto TAT, ELKA.

⁷⁶ Jensen-Eriksen 2018, 13–14; Jensen-Eriksen 2019, 337.

muassa Neuvostoliiton sotakorvauksien maksamisen takia.⁷⁷ Tiedotustoimintaa myös seurattiin aktiivisesti lakkojen aikana. Esimerkiksi teollisuustyöväestön keskuudessa tehtiin vuosina 1947–1948 gallup-tutkimuksia. Tulokset olivat tiedotustoimistolle ilmeisesti mieluisia, sillä niiden perusteella tiedotustoimintaa jatkettiin menestyksellä.⁷⁸

TT:llä oli ylhäältä annettuja tavoitteita, mitkä teollisuuden eri keskusjärjestöt sekä STKV olivat antaneet. Se kuitenkin muodosti ainakin näennäisesti myös omia tavoitteitaan.

Toimisto on käsittänyt perusvelvollisuudekseen hyvien ja luottamuksellisten suhteiden aikaansaamisen tiedotusvälineisiin, lähinnä sanomalehdistöön, ja epäilyksettä voidaan sanoa, että tässä pyrkimyksessä on olennaisesti onnistuttu.⁷⁹

Kuten olen aiemmin todennut, TT otti myös mallia ulkomailta, ja itseasiassa toimiston organisaatorakenne kopioitiin Ruotsista. Organisaatorakenteen kopioimisen lisäksi ulkomaista teollisuuden tiedotustoimintaa seurattiin. 1950-luvun alkupuolella TT huomasi tiedotustoimintansa olevan jäljessä verrattuna muihin maihin ja erityisesti muihin pohjoismaihin. Jäljessä olemisella viitattiin siihen, ettei yksittäiset teollisuusyritykset vielä täysin ymmärrä uutis- ja selostuspalvelun merkitystä yleisten yhteiskuntasuhteiden kannalta. Tämän takia toimisto määritteli yhdeksi tavoitteekseen maiden välisen eron supistamisen.⁸⁰

2.3 Reportaasheja ym. – keinot

TT:n yleisenä tavoitteena oli teollisuuden etujen ajaminen yhteiskunnassa. Tavoitteen toteuttamiseen oli huomattava määrä erilaisia keinoja, joista keskeisin oli vaikuttaminen lehdistön kautta. Seuraavaksi esittelen yleisellä tasolla erilaisia keinoja, joita TT käytti teollisuuden etujen ajamisessa.

Jo vuonna 1947 Taloudellisen tutkimuskeskuksen tiedoitusosasto tunnisti pelkkien lehtiartikkelien lähettämisen vaikuttamiskeinona rajoitetuksi ja yksipuoliseksi. Sen

---

⁷⁷ Mansner 1984, 166, 291–326.

⁷⁸ Taloudellinen Tutkimuskeskus (1.8.1947–30.9.1948), 2888:440, Taloudellinen Tiedotustoimisto TAT, ELKA; Taloudellisen Tutkimuskeskuksen toimintakertomus vuodelta 1948, 2888:440, Taloudellinen Tutkimuskeskus TAT, ELKA.

⁷⁹ Taloudellisen Tiedotustoimiston toiminta v. 1954, 2888:522, Taloudellinen Tiedotustoimisto TAT, ELKA.

⁸⁰ Ibid.

takia käynnistettiin suunnitelmat ”voimaperäisen aikakauslehti- ja uutispalvelun järjestämiseksi.” Yksi esimerkki tällaisesta voimaperäisemmästä toiminnasta oli lehdistön edustajille järjestetyt erikoiskäynnit teollisuuslaitoksissa. Ulkomaille suunnatun lehdistökatsauksen suunnittelu oli myös käynnistynyt, ja toimisto solmi yhteistyösuhteita ulkomailta toimiviin vastaaviin tutkimus- ja tiedotusjärjestöihin.⁸¹ Ulkomaisten järjestöjen toimintaa alettiin seuraamaan yhä enemmän seuraavana vuonna.⁸² Suhteita ulkomaille myös kehitettiin myöhemmin, ja vuonna 1954 aloitettiin yhteistyö ruotsalaisen Näringslivets Information eli Elinkeinoelämän tiedotuksen kanssa. Yhteistyöhön kuului myös henkilövierailuja.⁸³ Sen lisäksi, että TT kutsui lehdistön edustajia käynneille teollisuuslaitoksiin, myös TT:n henkilökuntaa kutsuttiin myöhemmin useiden yritysten toivomuksesta tutustumaan teollisuuslaitoksiin. Tutustumiskäynneistä myös kirjoitettiin ”reportaasheja ym.”⁸⁴

Lehdistön toiminta ei Taloudellisen tutkimuskeskuksen mielestä ollut tarpeeksi aktiivista, sillä tutkimuskeskuksen aloitteesta Helsinkiin perustettiin Taloustoimittajien kerho. Eli lehdistölle tarjotun materiaalin, ja lehdistön pyytämän materiaalin lisäksi, tutkimuskeskus pyrki itse aktiivisesti vaikuttamaan lehdistöön ja siihen, että se pyytäisi yhä enemmän materiaalia sen tiedotusosastolta. Helsinkiin perustettuun kerhoon kuului sanomatoimistojen edustajia – eli ilmeisesti uutistoimistoja – sekä porvarillisten ja sosialidemokraattisten lehtien edustajia.⁸⁵

Alkuperäislähteiden mukaan kerho perustettiin juuri Taloudellisen tutkimuskeskuksen aloitteesta. Tutkimuskirjallisuudessa perustaminen esitetään toisella tavalla. Kerhon perustamiskokous oli 31.5.1948, ja sen perustaminen oli osa taloustoimittajien järjestäytymistä. Järjestäytyminen tapahtui suhteellisen varhain, sillä maataloustoimittajat järjestäytyivät 1958 ja politiikan toimittajat 1967. Talousjournalismin historiaa tutkineen Jouni Yrjänän mukaan järjestäytyminen ei liittynyt mihinkään käännekohtaan, vaan hänen mukaansa ”talouselämän

---

⁸¹ Toimintaselostus 1/1947 (tammikuu), 2888:440, Taloudellinen Tiedotustoimisto TAT, ELKA; Taloudellinen Tutkimuskeskus (1.8.1947-30.9.1948), 2888:440, Taloudellinen Tiedotustoimisto TAT, ELKA.

⁸² Taloudellisen Tutkimuskeskuksen toimintakertomus vuodelta 1948, 2888:440, Taloudellinen Tiedotustoimisto TAT, ELKA.

⁸³ Taloudellisen Tiedotustoimiston toiminta v. 1955, 2888:522, Taloudellinen Tiedotustoimisto TAT, ELKA.

⁸⁴ Taloudellisen Tiedotustoimiston toiminta 1956, 2888:522, Taloudellinen Tiedotustoimisto TAT, ELKA.

⁸⁵ Taloudellinen Tutkimuskeskus (1.8.1947-30.9.1948), 2888:440, Taloudellinen Tiedotustoimisto TAT, ELKA.

etujärjestöillä oli sodan jälkeisinä 'vaaran vuosina' erityinen pyrkimys ja tarve muokata yleistä mielipidettä". Lisäksi Yrjänän mukaan kerhoa "ideoivat ja puuhasivat" Erkki Merinen ja T.A. Wiherheimo, eli kerho tuskin oli yksistään tiedotustoimiston aloitteesta perustettu, varsinkaan kun Esko-Voitto Valkama, joka oli TT:n ensimmäinen johtaja, liittyi kerhoon vasta myöhemmin.⁸⁶

Kerhon perustajajäseniin kuuluivat: Erkki Merinen, T. A. Wiherheimo, Kaarlo Arve, Ilmari Laukkonen⁸⁷, Lauri Leander, Göran Stjernschantz, Seppo Simonen, Helmer Lehti, A. J. Ollila, Sven Sirén, Torsti Virta, V. V. Kilpi ja Jaakko Kaila.

Perustajajäseniä oli siis yhteensä 13. Suurin osa heistä teki toimittajan töitä eri sanomalehdissä, mutta sidokset liike-elämään ja politiikkaan olivat vahvat. Yrjänän mukaan jäseniä yhdisti tavoite muokata yhteiskunnan yleistä mielipidettä.

Jäsenmäärä oli muutaman vuoden kerhon perustamisen jälkeen 20 ja kerhoon kuului lähes jokainen pääkaupunkiseudun toimittaja. Yrjänän mukaan: "Kerholla oli pyrkimys lisätä toimittajien omaa uutishankintaa ja vähentää sille ulkoa valmiina lähetetyn materiaalin käyttöä." Lainaus on ristiriidassa TT:n tavoitteiden kanssa. Tiedotustoimisto pyrki toimittamaan lehdistölle yhä enemmän uutismateriaalia, jonka avulla toimittajien toivottiin kirjoittavan artikkeleita. Ristiriitaa syventää se, että E.-V. Valkama oli tiedotustoimiston johtajana ja samalla Taloustoimittajien kerhon jäsen.⁸⁸

Lehdistöön vaikuttaminen ei ollut aikakaudelle mitenkään tavatonta, eikä TT ollut ainoa toimija, joka sitä teki. Esimerkiksi Maalaisliitto järjesti itseensä sidoksissa olevien lehtien henkilökunnan informaatiotilaisuuksia. Lisäksi Maalaisliiton Sanomakeskus lähetti lehdistölle niin sanotusti oikeaoppista materiaalia sen julkaisemisen toivossa 1950 ja 60-luvuilla. Samoin teki kokoomuksen johto, joka piti äänenkannattajalehtiinsä sekä puoluetta lähellä olleisiin sitoutumattomiin lehtiin henkilökohtaista yhteyttä järjestäen informaatiotilaisuuksia lehtien päätoimittajille 1950–70-luvuilla.⁸⁹ TT:n toiminta on mielenkiintoista, sillä sen lähdeaineiston perusteella toimiston tuottama materiaali otettiin tyytyväisenä vastaan lehdistössä. Lisäksi lehdistö näytti suhtautuvan tiedotustoimistoon myötämielisesti usean vuoden

---

⁸⁶ Yrjänä 2018, 63–65.

⁸⁷ Laukkonen johti uutis- ja kuvatoimisto Taloustietoa.

⁸⁸ Yrjänä 2018, 64–69.

⁸⁹ Tommila ja Salokangas 1998, 249–250.

ajan, minkä myötä suhteet lehdistöön lopulta vakiintuivat. Hyviin suhteisiin oltiin tyytyväisiä niin ikään tiedotustoimiston puolella.⁹⁰

Yksipuolisten lähteiden takia on kuitenkin mahdotonta tietää, minkälaiset suhteet lehdistöön todellisuudessa olivat Maalaisliiton ja sen Sanomakeskuksen tai TT:n tapauksessa. Näiden suhteiden tarkempi analysoiminen vaatisi erillisiä tutkimuksia, joissa olisi mahdollista tarkastella toimijoiden välisten suhteiden lisäksi sitä, millä tavalla eri ajankohtina eri uutismediat tuottivat uutisia. TT:n ja Maalaisliiton Sanomakeskus eroavat kuitenkin siinä, että TT toimitti materiaalia usealle sanomalehdelle, ei vain puoluelehdille.

Tiiviistä sanomalehtisuhteista on osoituksena myös niissä työskentely. Vuonna 1955 TT:ssä alettiin toteuttamaan uutta aloitetta. Sen tarkoituksena oli ”varsinaisen päivälehdien toimituskokemuksen hankkiminen niille toimiston toimittajille, joilla sitä ei ennestään ole.” Toimisto järjesti kolmelle toimittajalleen kuukauden työskentelymahdollisuuden eri sanomalehtien toimituksissa. Nämä kolme henkilöä työskentelivät Kauppalehdessä, Nya Pressenissä ja Uudessa Suomessa. Toimisto maksoi heidän palkkansa, ja sanomalehti sai työntekijät käyttöönsä ”kaikkiin mahdollisiin reportteri- ja toimitustehtäviin”. Kokemuksia kuvattiin TT:n toimesta molemmin puolin erittäin hyviksi. Toimintaa oli myös tarkoitus jatkaa tulevaisuudessa.⁹¹

TT ei siis ollut passiivinen sisäänpäin suuntautunut järjestö, vaan aktiivinen yhteiskunnallinen toimija jo sen alkua ajoista lähtien. Sen puolesta puhuu esimerkiksi Taloudellisen tutkimuskeskuksen tiedoitusosaston aktiivinen verkostoituminen. Se piti yhteyksiä yllä erilaisiin julkista sanaa edustaviin elimiin ja järjestöihin. TT myös järjesti niin sanotuille julkisen sanan edustajille ”ynnä muille” informaatiotilaisuuksia. Vuosien 1947–1948 aikana näitä järjestettiin kymmenen.⁹² Lähteistä on vaikea saada kuvaa, mikä oli tällaisten henkilökohtaisten ja suhdeverkostojen kautta tapahtuvan vaikuttamisen merkitys. Kuitenkin tällainen

---

⁹⁰ Taloudellisen Tiedotustoimiston toiminta 1957, 2888:522, Taloudellinen Tiedotustoimisto TAT, ELKA.

⁹¹ Taloudellisen Tiedotustoimiston toiminta v. 1955, 2888:522, Taloudellinen Tiedotustoimisto TAT, ELKA.

⁹² Taloudellinen Tutkimuskeskus (1.8.1947-30.9.1948), 2888:440, Taloudellinen Tiedotustoimisto TAT, ELKA.

toiminta luettiin yhdeksi vaikuttamiskeinoksi, jonka seurauksena tapahtui lehdistön omaa kirjoittelua ja uutistuotantoa.⁹³

Vaikuttamiskeinoihin liittyy läheisesti myös teollisuutta itseään varten tehty lehdistökatsaus. Kotimaista ja ulkomaista lehdistöä pidettiin silmällä. Kotimainen lehdistökatsaus ilmestyi kaksi kertaa kuukaudessa ja ulkomainen kerran kuukaudessa. Kotimaisen lehdistökatsauksen painos oli 300 kappaletta ja ulkomaisen 250 kappaletta suomeksi ja 200 kappaletta ruotsiksi. Myös erilaisia selvityksiä ja muistioita laadittiin teollisuuden omaa käyttöä varten eri kysymyksistä.⁹⁴ Lehdistökatsaus tai sanomalehtikatsaus – kuten siitä vuoden 1958 toimintakertomuksessa puhutaan – päätettiin lopettaa vuonna 1958. Syytä lopettamiselle ei mainita, mutta kyseisenä vuotena toimiston määrärahat vähenivät, mikä näkyi myös henkilökunnan supistumisena. Määrärahojen ja henkilökunnan supistuminen ovat siis varmasti vaikuttaneet toimiston toimintamuotoihin.⁹⁵

Tiedotustoimintaa harjoittivat myös muut teollisuuden toimijat. Sekä teollisuuden keskusjärjestöillä että jäsenjärjestöillä oli omia tiedotusosastoja. Ne saattoivat toimittaa itse lehdistölle ajankohtaista aineistoa.⁹⁶ Näiden lisäksi oli erilaisia järjestöjä sekä yksittäisiä yrityksiä, jotka niin ikään harjoittivat omaa tiedotustoimintaa. TT oli tekemisissä kaikkien edellisten kanssa ja vuorovaikutusta keskusjärjestöjen ja niiden jäsenjärjestöjen kanssa kuvaillaan joustavaksi ja hedelmälliseksi sekä kaikkia osapuolia hyödyttäväksi. Vuorovaikutus näiden toimijoiden kesken tarkoitti neuvottelua sekä tiedotusmateriaalin vaihtoa. TT myös auttoi esimerkiksi puheissa ja esitelmissä eri tiedotusosastoja. Lisäksi autettiin erilaisten tiedotustilaisuuksien järjestämisessä. Toimintaa tukemaan ja vaikuttamisen tehokkuutta lisätäkseen TT valmisti niin sanotun vihkosen *Suomen päivälehdistö ja tietotoimistot*. Se painettiin Suomen Työnantajain Keskusliiton

---

⁹³ Taloudellisen Tutkimuskeskuksen toimintakertomus vuodelta 1948, 2888:440, Taloudellinen Tutkimuskeskus TAT, ELKA.

⁹⁴ Taloudellinen Tutkimuskeskus (1.8.1947-30.9.1948), 2888:440, Taloudellinen Tiedotustoimisto TAT, ELKA.

⁹⁵ Taloudellisen Tiedotustoimistoston toiminta 1958, 2888:522, Taloudellinen Tiedotustoimisto TAT, ELKA.

⁹⁶ Taloudellisen Tiedotustoimiston toiminta 1957, 2888:440, Taloudellinen Tiedotustoimisto TAT, ELKA.

toimesta. Teos oli tarkoitettu järjestöjen käytettäväksi ja TT:n mukaan sillä oli järjestöjen piirissä vilkas kysyntä.⁹⁷

Kiintoisa piirre on ylipäättään teollisuuden tiedotustoiminnan laajuus sekä erityisesti TT:n asema siinä. TT oli teollisuuden keskeisten keskusjärjestöjen muodostama tiedotuselin, mutta silti yksittäisillä eri toimijoilla oli omia tiedotusosastoja ja -yksiköitä. Lähteistä on vaikea saada selvyyttä esimerkiksi siitä, oliko näillä eri toimijoilla jokin hierarkkinen järjestelmä, jossa esimerkiksi TT organisoisi ja delegoi tiedottamista. Toisaalta näin voisi toimintaselostusten takia ajatella, sillä TT käytti paljon aikaansa eri toimijoiden avustamiseen, jolloin se on päässyt myös vaikuttamaan siihen, miten yksittäiset eri viestijät ovat toimineet. Eksplisiittisesti tämän tapaisesta hierarkkisesta järjestelmästä ei kuitenkaan ole lähteissä mainintaa. Joka tapauksessa eri järjestöjen sekä yksittäisten yritysten tiedottamiseen kiinnitettiin huomiota. TT esimerkiksi avusti messujen – tai kyseisessä tapauksessa suurmessujen – järjestämisessä sekä niihin liittyvien uutisten ja selostusten toimittamisessa, eli käytännössä mainonnassa. Toiminnassa kuitenkin huomioitiin yksittäiset yritykset eikä yksittäisten yritysten mainontaa saanut edistää.⁹⁸

Yksittäisen yrityksen mainonnan välttäminen on loogista, sillä teollisuuden yhteisen tiedotustoimiston haluttiin tuskin suosivan yhtä tiettyä yritystä yli muiden. Lisäksi tiedotustoiminnan yhteensovittaminen muiden tahojen kanssa ei näyttänyt tuottavan ongelmia. Eri keskusjärjestöjen, kuten SPK:n ja ST:n, kanssa tehtiin myös yhteistyötä.⁹⁹ ”Yhteistoiminta metsäteollisuuden samoin kuin muidenkin teollisuudenalojen tiedotushenkilöstön kanssa on toimiston kannalta sujunut edelleen erittäin hyvin, yhteisymmärryksessä ja kitkattomasti.”¹⁰⁰

Vaikka ylhäältä hierarkkisesti johdettua tiedotustoimintaa ei olisi ollut, TT teki silti yhteistyötä monenlaisten toimijoiden kanssa ja vaikutti järjestelmällisemmän tiedotustoiminnan muodostumiseen. Yksi esimerkki on 1950-luvun loppupuolella järjestetty yhteinen neuvottelutilaisuus ainakin kauppa-, säästöpankki-, osuustoiminta- ja veronmaksajajärjestöjen tiedotusmiehille. Tiedotustoiminta oli

---

⁹⁷ Taloudellisen Tiedotustoiminnan toiminta v. 1955, 2888:522, Taloudellinen Tiedotustoimisto TAT, ELKA.

⁹⁸ Taloudellisen Tiedotustoiminnan toiminta v. 1955, 2888:522, Taloudellinen Tiedotustoimisto TAT, ELKA.

⁹⁹ Taloudellisen Tiedotustoimiston toiminta 1957, 2888:522, Taloudellinen Tiedotustoimisto TAT, ELKA.

¹⁰⁰ Ibid.

koordinoitua, ja se johti järjestelmälliseen inflaationvastaiseen kampanjaan. Sen tarkoituksena oli ”graafisesti havainnollistaa palkkojen, elinkustannusten, voittojen, osinkojen, tuottavuuden yms. kehitystä teollisuuden piirissä vuodesta 1951 sekä tänä vuonna.”¹⁰¹ Tiedotustoimisto vaikutti siis myös teollisuussektorin ulkopuolella, sillä edellä mainitut kauppa ynnä muut järjestöt eivät olleet spesifisti teollisuussektoriin liittyviä järjestöjä.

Myöhemmin TT:n vaikuttamiskeinot laajentuivat, eikä lehdistön välityksellä tapahtuva kirjallinen vaikuttaminen ollut enää ainoa keino. Muutokseen vaikutti myös yhteiskunnallinen rakennemuutos, kuten teknologinen kehitys, vaurastuminen ja osittain niiden vaikutuksesta tapahtuva ihmisten käyttäytymisen muutos. Osoitus tästä on esimerkiksi radio- ja audiovisuaalisen materiaalin lisääntyminen, joista jälkimmäinen on osittain ajallisesti tutkielmani rajauksen ulkopuolella – vaikka televisio tuli Suomeen 1950-luvun loppupuolella.

Teknologinen kehitys kuitenkin noteerattiin TT:ssä, ja esimerkiksi vuonna 1955 suhteita Yleen pyrittiin kehittämään. TT perusti pysyvän Yle-toimikunnan, jonka tavoitteena oli saada levitettyä teollisuutta koskevia ohjelmanumeroita.¹⁰² Niin ikään vuoden 1957 aikana ”Yhteyttä on jatkuvasti pidetty yllä yleisradioon (päivän peili ym.) sekä televisioon.”¹⁰³ Päivän peili oli Ylen radiolähetysten pääuutislähetys, jonka nimi muutettiin brändin tai tavaramerkin vahvistamiseksi muotoon Yle Uutiset.¹⁰⁴ Tiedotustoimisto pyrki siis aktiivisesti vaikuttamaan valtakunnan merkittävimpään radiouutisten – sekä myöhemmin – televisiouutisten tuottajaan.

---

¹⁰¹ Taloudellisen Tiedotustoimiston toiminta 1956, 2888:522, Taloudellinen Tiedotustoimisto TAT, ELKA.

¹⁰² Taloudellisen Tiedotustoiminnan toiminta v. 1955, 2888:522, Taloudellinen Tiedotustoimisto TAT, ELKA.

¹⁰³ Taloudellisen Tiedotustoimiston toiminta 1957, 2888:522, Taloudellinen Tiedotustoimisto TAT, ELKA.

¹⁰⁴ Helsingin Sanomat 11.7.2012, ”Ylen kadotetut radiobrändit”, Sampsa Oinaala, <https://www.hs.fi/radiotelevisio/art-2000002543760.html> (viitattu 27.3.2024).

3 Tiedotustoiminta käytännössä

3.1 Osana Taloudellista tutkimuskeskusta

1940- ja 1950-luvuilla tiedotustoiminta tapahtui pääosin kirjoitetussa muodossa. Jo ennen TT:n perustamista, vuosina 1947–1948, taloudellisten tietojen levittämistä toteutettiin sanomalehdistön välityksellä. Edellä mainittuina vuosina TT:n edeltäjä uutis- ja kuvatoimisto Taloustieto levitti laajasti talouselämää koskevaa tietoa. Se levitti esimerkiksi uutisia, kuvia, piirroksia, aikakauslehtiartikkeleita ja pakina-aineistoa.¹⁰⁵ Luvuissa 3.1 ja 3.2 käsittelen TT:n tiedotus- ja vaikuttamistoimintaa käytännössä sekä sen kehitystä. Päähuomio ei ole edellisten lukujen tapaan vaikuttamisen yleisissä keinoissa, vaan kiinnitän huomiota TT:n tuottamaan ja levittämään materiaaliin. Ajallisen kehityksen ymmärtämiseksi on tarpeellista palata TT:n alkuaikoihin.

Kuten olen aikaisemmin maininnut, käytännön tiedotustoiminta alkoi jo ennen TT:n perustamista vuonna 1949. Jo vuonna 1947 Taloudellisen tutkimuskeskuksen tiedoitusosasto oli aloittanut säännöllisen lehtipalvelun Taloustiedon ohella. Se lähetti viikoittaisia taloudellisia katsauksia ”maan huomattaville puolueettomille paikallis- ym. lehdille.” Samanlaisia talouskatsauksia lähetettiin myös ruotsinkielisille maaseutulehdille, ja lisäksi aloitettiin niin ikään viikoittaisen katsauksen lähettäminen kaikille maalaisliiton lehdille. Pääkaupungin päivälehtiin toimitettiin pääkirjoituksia, maaseutulehtiin kiertoartikkeleita ja aikakauskirjoituksia. Aineistoa lähetettiin vuonna 1947 vielä melko vähän. Niin sanotusti puolueettomille lehdille lähetettiin katsauksia neljä kappaletta, ruotsinkielisille lehdille neljä kappaletta ja maalaisliiton lehdille yksi kappale. Pääkirjoituksia lähetettiin kolme, kiertoartikkeleita kahdeksan ja aikakauskirjoituksia neljä. Lisäksi tiedoitusosasto lähetti kaikille Suomen porvarillisille lehdille selostuksen SKDL:n sosialisointiohjelmasta. Tiedoitusosaston tavoitteena oli, että lehdet kirjoittaisivat eri kysymyksistä itse, niille lähetetyn informaation avulla.¹⁰⁶

Melko pian lehdistön oma-aloitteisuus kasvoikin ja se alkoi pyytää ”yleisluontoisia informatioita”. Niiden perusteella lehdistö kirjoitti omia artikkeleitaan. Samalla

---

¹⁰⁵ Taloudellinen Tutkimuskeskus (1.8.1947-30.9.1948); 2888:440, Taloudellinen Tiedotustoimisto TAT, ELKA.

¹⁰⁶ Toimintaselostus 1/1947 (tammikuu), 2888:440, Taloudellinen Tiedotustoimisto TAT, ELKA.

Taloudellisen tutkimuskeskuksen tiedoitusosasto laajeni ja monipuolistui. Tiedotustoiminnassa havaittiin voimakas kasvu ainakin uutisten, haastattelujen, piirroksien ja kuvien tapauksessa. Valmiiksi kirjoitettujen artikkelien lukumäärä pysyi sen sijaan aikaisemmalla tasolla. Lehdistö ei ollut ainoa ”informatioita” tarvitseva, sillä niitä pyysivät ainakin myös puoluetoimistot ja yksityiset kirjoittajat.¹⁰⁷

Eryityisesti maaseutulehdistöä pidettiin vaikuttavana, osin sen laajuuden takia. Sen uskottiin vaikuttavan huomattavasti yleiseen mielipiteeseen, joten erityisesti sille annettiin ”artikkeli- ym.” tiedoitusapua.¹⁰⁸

Tiedotustoimintaa seurattiin tilastoinnin avulla. Vuosien 1947–1948 toimintakertomuksessa tilastoitiin tuotokset seuraaviin kategorioihin: sanomalehtikirjoitukset, selostukset, uutiset, piirrospalvelu, aikakauslehtiartikkelit, radio, pakinamateriaalipalvelu, esitelmät, lehdistökatsaukset, informaatiotilaisuudet, sosialisimisprosyryri, sosialisoimisteokset, valokuvat ja matriisit sekä muistiot.¹⁰⁹

Kirjallisen muodon lisäksi vaikutettiin myös videomuodossa. Teollisuuden harjoittamasta sosiaalisesta toiminnasta tehtiin lyhytfilmi vuosina 1947–1948. Sitä esitettiin 47 eri paikkakunnalla ja arviolta noin 150 000 katsojaa oli nähnyt sen toimintaselostuksen kirjoittamisen hetkellä. Selostuksen arvion mukaan ”teollisuuden harjoittaman sosiaalisen toiminnan merkitys ja arvo on selostuskauden aikana pystytty juurruttamaan suuren yleisön tietoisuuteen.”¹¹⁰

Teollisuuden tiedotustoiminnan onnistumisesta kertovat monet lehdistölle lähetetyt materiaalit, joista yhden osan muodosti lähetetyt kierto- ja erikoisartikkelit sekä taloudelliset pakinat. Niitä lähetettiin yhteensä 250 ja tiedoitusosaston mukaan niitä julkaistiin yhteensä 1701 lehdessä. Lähetettyjen erikoisartikkeleiden julkaisuprosentti oli 100 ja kiertoartikkeleiden yleensä vähintään 90 prosenttia. Julkaisumäärä tuntuu aikakauteen nähden mittavalta. Taloudellisen tutkimuskeskuksen tiedoitusosasto

---

¹⁰⁷ Taloudellinen Tutkimuskeskus (1.8.1947-30.9.1948), 2888:440, Taloudellinen Tiedotustoimisto TAT, ELKA.

¹⁰⁸ Taloudellinen Tutkimuskeskus (1.8.1947-30.9.1948), 2888:440, Taloudellinen Tiedotustoimisto TAT, ELKA.

¹⁰⁹ Taloudellinen Tutkimuskeskus (1.8.1947-30.9.1948), 2888:440, Taloudellinen Tiedotustoimisto TAT, ELKA.

¹¹⁰ Taloudellinen Tutkimuskeskus (1.8.1947-30.9.1948), 2888:440, Taloudellinen Tiedotustoimisto TAT, ELKA; Taloudellisen Tutkimuskeskuksen toimintakertomus vuodelta 1948, 2888:440, Taloudellinen Tutkimuskeskus TAT, ELKA.

vaikutti itsekin olevan ylpeä saavutuksestaan: ”mainittakoon, että ainoakaan muu artikkeleita lehdistölle toimittava järjestö ei ole päässyt lähestulkoonkaan tällaisiin julkaisuprosentteihin.”¹¹¹

Lisäksi vuosina 1947–1948 selostuksia, lausuntoja, haastatteluja, esitelmäreferaatteja ja lehtien ”alakertoja” lähetettiin 123 kpl. Niitä julkaistiin tiedoitusosaston tarkkailutilaston mukaan 990 lehdessä, ja julkaisuprosentti vaihteli 60–100 prosentin välillä. Uutisia ja uutisten kaltaisia selostuksia toimitettiin lehdille 354 kappaletta ja niitä julkaistiin 1700 lehdessä.¹¹²

Talouspoliittisia pilapiirroksia lähetettiin kokoomuksen, maalaisliiton ja edistyspuolueen lehdille sekä puolueettomille lehdille. Piirroksia lähetettiin yhteensä 168 ja niitä julkaistiin 769 lehdessä. Tiedoitusosaston laskelmien mukaan, ottaen huomioon lähetetyt lehtikirjoitukset, selostukset, uutiset ja pilapiirroksiset, aineistoa julkaistiin keskimäärin 12–13 lehdessä jokaisena toimintaselostuksen päivänä eli 1.8.1947–30.9.1948 välisenä aikana.¹¹³ Taloudellisen tutkimuskeskuksen mukaan tiedoitusosaston ja Taloustiedon tuottamaa aineistoa julkaistiin 4209 lehdessä. Se tarkoitti yhteensä 11–12 julkaisua eri lehdissä jokaisena kertomuskauden päivänä eli vuonna 1948.¹¹⁴

Muiden tilastojen osalta aikakauslehtiin kirjoitettiin 79 artikkelia tai talouspoliittista pakinaa. Radioesitysten valmistelussa oltiin mukana 29 tapauksessa, mutta työvoiman puutteen takia radiotoiminnasta luovuttiin. Porvaripuolueiden lehdille lähetettiin 18 kokoelmaa talouspoliittista pakina-aineistoa. Henkilöstö piti 19 esitelmää, joista ei ole lähteissä tarkempaa mainintaa. Kotimaisia ja ulkomaisia lehdistökatsauksia levitettiin, joista edellisiä 26 ja jälkimmäisiä 14. Lehdistön edustajille järjestettiin 12 informaatiotilaisuutta. Valokuvia ja matriiseja oli levitetty

---

¹¹¹ Taloudellinen Tutkimuskeskus (1.8.1947–30.9.1948), 2888:440, Taloudellinen Tiedotustoimisto TAT, ELKA.

¹¹² Taloudellinen Tutkimuskeskus (1.8.1947–30.9.1948), 2888:440, Taloudellinen Tiedotustoimisto TAT, ELKA.

¹¹³ Taloudellinen Tutkimuskeskus (1.8.1947–30.9.1948), 2888:440, Taloudellinen Tiedotustoimisto TAT, ELKA.

¹¹⁴ Taloudellisen Tutkimuskeskuksen toimintakertomus vuodelta 1948, 2888:440, Taloudellinen Tutkimuskeskus TAT, ELKA.

310 kappaletta. Lisäksi lehdistölle, eduskuntaan ja teollisuuden omaan käyttöön tehtiin ja jaettiin muistioita.¹¹⁵

Lähteiden perusteella vaikuttaa, että teollisuus sai omaa mielipidettään hyvin levitettyä julkisuuteen – ainakin 1940-luvun lopulla. Havainnollistava kuvaus vuodelta 1948 on lähetetyn materiaalin laajuus, joka oli Tutkimuskeskuksen toimintakertomuksen mukaan noin 2100 palstametriä tai noin kahdeksan Uuden Suomen tai Hufvudstadsbladetin kokoisen päivälehdin numeroa. Laskelman ulkopuolelle jäi paljon muuta lähetettyä materiaalia. Kertomuksessa tehdyn arvion mukaan, jos ulkopuolelle jäänyt materiaali olisi otettu mukaan, palstametrimäärä olisi saattanut jopa kaksinkertaistua yli 4000 metriin.¹¹⁶

Lisäksi lähteiden perusteella on selvää, että toimisto tunsu 1950-luvun lehdistökentän, ja sillä oli puoluesidonnaiset ja sitoutumattomat lehdet hyvin tiedossa. 1950-luvun kontekstissa lehdet usein julistautuivat jonkun puolueen äänenkannattajaksi tai sitoutumattomaksi, vaikka ne saattoivat olla kallellaan johonkin puolueeseen.¹¹⁷ Kiinnostavaa on, että teollisuus pyrki vaikuttamaan molempien lehtien julkaisuutoimintaan. Se tuki tietoisesti sekä puoluesidonnaisia että sitoutumattomia lehtiä.

3.2 Taloudellisen tiedotustoimiston ensimmäinen vuosikymmen

TT:n toiminta jatkui suurilta osin samanlaisena sen virallisen perustamisen jälkeen. Ennen TT:n perustamista käynnistetyt toimintamuodot vakiintuivat eli institutionalisoituivat virallisen toiminnan ensimmäisellä vuosikymmenellä.

Vuonna 1949 TT:n suhteet suomalaiseen sanomalehdistöön lujittuivat entisestään. Toiminnassa näytti syntyneen kaksi suuntausta. Ensiksi ulospäin suuntautuva tiedotustoiminta rajoitettiin päivälehdistöön, ja toiseksi erikoistoimeksiannot rajoitettiin pääasiassa keskusjärjestöihin, jotka pitivät toimiston toimintaa yllä.¹¹⁸ Erikoistoimeksiannot tarkoittivat siis jonkun toimijan pyynnöstä, jotakin tiettyä

---

¹¹⁵ Taloudellinen Tutkimuskeskus (1.8.1947-30.9.1948), 2888:440, Taloudellinen Tiedotustoimisto TAT, ELKA.

¹¹⁶ Taloudellisen Tutkimuskeskuksen toimintakertomus vuodelta 1948, 2888:440, Taloudellinen Tutkimuskeskus TAT, ELKA.

¹¹⁷ Salminen 1988, 147.

¹¹⁸ Taloudellisen Tiedotustoimiston toiminta v. 1949, 2888:522, Taloudellinen Tiedotustoimisto TAT, ELKA.

tapahtumaa varten luotua materiaalia. Erikoistoimeksiannon rajoittuessa ”pääasiassa” keskusjärjestöihin, on mahdollista päätellä, ettei lehdistö enää voinut Tilata TT:ltä yksittäistä tapahtumaa koskevaa materiaalia.

Lehdistösuhteiden kerrottiin kuitenkin lujittuneen. Tähän vaikutti etenkin talouselämän kriisivaiheissa järjestetty laajennettu lehtipalvelu sekä henkilökohtainen yhteydenpito asianosaisiin toimittajiin. Laajennettu lehtipalvelu tarkoitti käytännössä iltapäivystystä. Toimisto tarkkaili niin sanottua korpilakkotilannetta vuoden 1949 elo- ja syyskuussa.¹¹⁹ Korpilakkotilanteella viitattiin työntekijäpuolen lakkoihin, jotka oli aloitettu ilman SAK:n lupaa tai työehtosopimuksen voimassaolon aikana. Korpilakkoja oli vuosina 1945–1951 enemmän kuin koskaan aikaisemmin. Mansnerin mukaan lakoissa menetettiin enemmän työpäiviä ja niissä oli enemmän osanottajia kuin sota-aikaa edeltävissä lakoissa.¹²⁰

Toimisto välitti tietoa lakkotilanteesta ja työnantajien kannanotoista ei-kommunistisille lehdille. Lisäksi se järjesti lehtien edustajien kanssa yksityistilaisuuksia, joissa kommentoitiin lakkoihin liittyviä kysymyksiä. TT:n mukaan sen tuottamat materiaalit muodostivat niin sanotun lakkoa koskevan perusaineiston tiedotusvälineissä. Tätä perusaineistoa käyttivät sekä ei-kommunistinen lehdistö että Suomen tietotoimiston (STT) radiouutiset. Lisäksi Helsingissä olevien ulkomaisten lehtien kirjeenvaihtajien kerrotaan käyttäneen näitä aineistoja.¹²¹ Tiedotustoiminta näytti usein aktivoituvan lakkojen aikaan. Se vaikuttaa loogiselta, sillä lakoilla työntekijäpuoli osoittaa joukkovoimaansa, joka näyttää uhkaavalta työnantajapuolella. Tällöin tiedotustoiminnalla on saatettu pyrkiä esimerkiksi kääntämään lakkoja koskeva yleinen mielipide teollisuuden työnantajille edulliseksi. Tämä piirre näkyy myös nyky-yhteiskunnan työmarkkinatilanteessa, eikä siinä ole historiallisesta näkökulmasta mitään uutta.¹²²

---

¹¹⁹ Taloudellisen Tiedotustoimiston toiminta v. 1949, 2888:522, Taloudellinen Tiedotustoimisto TAT, ELKA.

¹²⁰ Mansner 1984, 164–165.

¹²¹ Taloudellisen Tiedotustoimiston toiminta v. 1949, 2888:522, Taloudellinen Tiedotustoimisto TAT, ELKA.

¹²² Helsingin Sanomat 27.3.2024, ”Työtaistelussa ensimmäisenä kuolee totuus”, pääkirjoitus, <https://www.hs.fi/paakirjoitukset/art-2000010319033.html> (viitattu 12.4.2024).

Toimiston tuottamat talouspoliittiset kannanotot tulivat näkyviin suurimmaksi osaksi vain porvarillisissa lehdissä, jota TT kuvaa luonnolliseksi. Sosialidemokraattiset lehdet sen sijaan julkaisivat toimiston materiaalia runsaasti hinta-, palkka- ja työmarkkinapoliittisista kysymyksistä. Etenkin niin sanottuina kriisiaikoina toimiston materiaalia julkaistiin paljon, ja lisäksi sosialidemokraattiset lehdet myös pyysivät materiaaliapua. Toimiston mukaan myös ”äärimmäisen vasemmiston” lehdissä julkaistiin runsaasti sen tuottamaa materiaalia, jos se liittyi kotimarkkinateollisuuden tuotantoon tai tuotantopolitiikkaa sivuaviin uutisiin.¹²³ Lähteiden perusteella vaikuttaa siltä, että tiedotustoimiston materiaalia levitettiin kaikkiin lehtiin, myös niin sanotusti äärimmäisen vasemmiston lehtiin.

TT toimitti vuonna 1949 päivälehdille omien sanojensa mukaan useita kymmeniä talouspoliittisia artikkeleita. Ne liittyivät ajankohtaisiin tai yleisiin periaatteellisiin kysymyksiin. Niitä olivat työmarkkina- ja verotuspolitiikka sekä hinta- ja palkkapolitiikka. Lisäksi toimisto tuotti artikkeleita, jotka korjasivat julkisuudessa esitettyjä vääriä väitteitä. TT:n mukaan artikkelit julkaistiin lehdissä parhailla paikoilla, josta oltiin ilmeisen tyytyväisiä, sillä artikkeleiden sijoittelussa ei TT:n mielestä koskaan ollut ilmennyt mitään vaikeuksia.¹²⁴

Vielä ainakin 1940-luvun lopulla TT seurasi tuottamansa materiaalin levikkimäärää ja julkaisuprosentteja hyvin tarkasti. Kuitenkin vuoden 1951 toimintaselostuksessa tarkat lukumäärät jäivät mainitsematta, eikä niitä käsitellä enää seuraavien vuosien toimintakertomuksissa tai -selostuksissa yhtä tarkasti. Esimerkiksi vuonna 1951 julkaisuprosentteihin viitattiin ainoastaan niiden pysymisenä ennallaan.¹²⁵ Sen sijaan vuoden 1952 kertomuksessa puhutaan ”menekistä”, joka vakiintui lehdistössä.¹²⁶ Tämä vaikeuttaa vertailua, sillä ajoittain jää epäselväksi, mitä eri termeillä tarkkaan ottaen tarkoitetaan.

Suhteet lehdistöön olivat muotoutuneet luottamuksellisiksi jo 1950-luvun alussa. Suhteiden kuvattiin olevan jatkuvan tiedotustoiminnan perusta, joka oli säilynyt

---

¹²³ Taloudellisen Tiedotustoimiston toiminta v. 1949, 2888:522, Taloudellinen Tiedotustoimisto TAT, ELKA.

¹²⁴ Taloudellisen Tiedotustoimiston toiminta v. 1949, 2888:522, Taloudellinen Tiedotustoimisto TAT, ELKA.

¹²⁵ Taloudellisen Tiedotustoimiston toiminta v. 1951, 2888:522, Taloudellinen Tiedotustoimisto TAT, ELKA.

¹²⁶ Taloudellisen Tiedotustoimiston toiminta v. 1952 (1.1.-31.10), 2888:522, Taloudellinen Tiedotustoimisto TAT, ELKA.

moitteettomana. Tiedotustoimiston mukaan ”maan johtavat lehdet” pyysivät oma-aloitteisesti entistä enemmän ”artikkeli- ja uutisavustusta”.¹²⁷ Mielenkiintoista onkin maininta maan johtavista lehdistä. Alkuperäislähteistä ei käy ilmi, mihin lehtiin tässä yhteydessä viitataan, mutta 1950-luvulla maan johtavin lehti levikkimäärällä laskettuna oli Helsingin Sanomat (168 200). Neljä seuraavaa olivat: Maaseudun Tulevaisuus (92 400), Uusi Suomi (91 300), Aamulehti (71 500) ja Hufvudstadsbladet (66 000).¹²⁸

Mikä sai maan johtavat lehdet pyytämään materiaalia teollisuuden etujärjestöltä? Yksi vastaus on lehdistön ammattimaistuminen ja toimitusten eriytyminen. Talousjournalismi ei ollut juuri kehittynyt vielä 1950-luvulla. Lehdistö alkoi kehittää oma-aloitteista talousjournalismia enenevässä määrin vasta 1960-luvulta lähtien.¹²⁹ Maan johtavilla sanomalehdillä ei siis yksinkertaisesti ollut taitotietoa tuottaa talousuutisia. Ylipäänsä toimittajien – tai sanomalehtimiesten, kuten heitä pitkään kutsuttiin – lukumäärä oli vuosisadan loppuun verrattuna vähäinen. Esimerkiksi vuonna 1954 toimittajia oli 648 eli 6,8 toimittajaa per lehti, kun taas vuonna 1981 2444 ja 26,3 per lehti.¹³⁰ Talousjournalismin asiantuntijoiden vähäisyys oli merkittävä etu teollisuuden etujärjestöille ja etenkin TT:lle. Tästäkin syystä TT onnistui luomaan luottamukselliset suhteet lehdistöön, eikä niitä kyseenalaistettu suhteiden institutionalisoitumisen jälkeen.

Julkaisuprosentteihin viitattiin kuitenkin myös seuraavissa vuosikertomuksissa, ja esimerkiksi vuonna 1953 julkaisuprosentti oli 100. Tällöin julkaistu materiaali käsitti uutisoinnin muun muassa uusista tuotteista, esitelmätilaisuuksista, solmituista työehtosopimuksista sekä järjestöjen ja yhtiöiden vuosipäivistä.¹³¹ Julkaistu materiaali ei vaikuttanut olevan enää yhtä kantaa ottavaa. Siihen todennäköisesti vaikutti vasemmistovaaran laantumisen. Aineiston levikkiin viitataan siis hieman eri tavalla, esimerkiksi vuonna 1954 TT:n lähettämän aineiston julkaistu palstametrinä oli jälleen kasvanut. Asiakirjoissa ei kuitenkaan tarkenneta, kuinka paljon sen tuottamaa aineistoa tarkalleen julkaistiin. Niissä kuitenkin korostetaan

---

¹²⁷ Taloudellisen Tiedotustoimiston toiminta v. 1952 (1.1.-31.10), 2888:522, Taloudellinen Tiedotustoimisto TAT, ELKA.

¹²⁸ Salminen 1988, 151–153, 171, 190, 207.

¹²⁹ Yrjänä 2018, 8–11.

¹³⁰ Keränen 1984, 80.

¹³¹ Taloudellisen Tiedotustoimiston toiminta v. 1953, 2888:522, Taloudellinen Tiedotustoimisto TAT, ELKA.

etenkin, jos jotakin materiaalia on levitetty erityisen paljon, ja jos se on saanut erityisen suuren julkaisuprosentin. Esimerkiksi maalaisliittolaisille ja sosialidemokraattisille lehdille suunnatut niin sanotut kuvalliset esittelysarjat *Suurinta Suomessa* ja *Tunnetko teollisuutemme* saivat TT:n mukaan suuren levikin.¹³²

Yksityiskohtaisia levikkimääriä ja julkaisuprosentteja ei siis 1950-luvun alkupuolen jälkeen enää mainita TT:n toimintaselostuksissa. Kuitenkin vuoden 1955 selostus osoittaa, että niitä edelleen seurattiin tarkasti. Selostuksessa puhutaan sekä kertaluvuista että palstametreistä. Toimiston lehdille lähettämä aineisto sekä lehtien julkaisema aineisto oli lisääntynyt molemmilla edellä mainituilla määritelmillä mitattuna. Lisäksi mainitaan keskimääräisen julkaisuprosentin pysyneen korkeana. Tarkkailutilastoja pidettiin siis edelleen käytössä.¹³³

Toimisto sai – muutakin kuin artikkeli ja uutismateriaalia – edelleen hyvin levitettyä. Uusia pakina- ja selostussarjoja levitettiin porvarillisille sekä ei-kommunistisille vasemmistolehdille. Edellisille levitettiin sarja, joka esitti graafisesti Suomen vientihintatason kehitystä, ja jälkimmäisille levitettiin sarjaa *Mitä viennillämme saa?* -nimellä. Levikkimäärät vaikuttavat suurilta sillä materiaalia levitettiin noin 50 porvarilliselle lehdelle ja 30 ei-kommunistiselle lehdelle. Toimiston mukaan niiden ”menekki” oli 100 prosenttia. Toimiston toimintaselostuksessa mainitaan, että levitetyn aineiston perusmateriaalin oli hankkinut SPK, joka oli yksi TT:n toimintaa ylläpitävistä keskusjärjestöistä.¹³⁴

Vielä 1950-luvun loppupuolen toimintaselostuksissa kerrotaan julkaisutoiminnan jatkumisesta. Ennallaan säilyivät artikkeli-, pakina-, selostus- ja kuvapalvelu – tai ne jopa tehostuivat. Aiemmin toimitetut sarjat pysyivät ennallaan, mutta erikoisartikkeleita pyydettiin toimistolta lisää. Merkkejä toiminnan hiipumisesta ei siis näkynyt, vaikka menneitä vuosia kuvailtiin rauhallisiksi. Nyt kuitenkin toiminnan tehostumiseen ja lisääntymiseen näytti vaikuttavan kasvanut huomio työmarkkina- ja palkka-asioissa sekä kunnallisvaalit ja vakauttamiskysymys. Näiden takia tarvittiin

---

¹³² Taloudellisen Tiedoitustoimiston toiminta v. 1954, 2888:522, Taloudellinen Tiedotustoimisto TAT, ELKA.

¹³³ Taloudellisen Tiedoitustoimiston toiminta v. 1955, 2888:522, Taloudellinen Tiedotustoimisto TAT, ELKA.

¹³⁴ Taloudellisen Tiedoitustoimiston toiminta v. 1955, 2888:522, Taloudellinen Tiedotustoimisto TAT, ELKA.

myös uusia materiaalisarjoja, kuten Ekonomisk ruta, jota julkaistiin ruotsinkielisissä lehdissä. Kasvaneen työmäärän takia toimistolle tuotti jonkin verran vaikeuksia palvella lehdistöä sen vaatimusten mukaisesti. Toiminnan tehostaminen johti myös työskentelytapojen muutokseen. Vuoden 1956 maaliskuun yleislakon takia toimiston työskentely muutettiin vuorotyöksi. Näin ollen ensimmäinen työvuoro alkoi aikaisintaan kuuden aikaan aamulla ja viimeinen päättyi ”jolloinkin aamuyöllä” riippuen tilanteesta. Myöhäiseen päättymisaikaan vaikutti ulkomaankirjeenvaihtajat, jotka lopettivat työnsä ilmeisesti myös myöhään. Erityistä oli, että toimiston toiminta keskittyi STK:n tiedotustoiminnan hoitamiseen.¹³⁵ Yhteiskunnallinen tilanne siis vaikutti jälleen tiedotustoimiston toimintaan. Lähteistä saa hieman ristiriitaisen kuvan siitä, säilyikö lehdistölle tarpeen mukaan toimitettava erikoisaineisto yhtenä palvelumuotona. Aiemmin mainittiin, että kyseinen palvelumuoto rajattiin ainoastaan keskusjärjestöjen käyttöön. Kuitenkin edellisessä vuoden 1956 toimintakertomuksessa kirjoitettiin, että toimiston oli vaikea palvella lehdistöä, koska siltä tuli niin paljon pyyntöjä. Toisin sanoen ei ole selvää toimittiko tiedotustoimisto lehdistölle materiaalia ainoastaan rutiininomaisesti vai myös pyynnöstä.

Lähteissä on vain harvoin mainittu, että tiedotustoiminta keskittyisi juuri jonkin tietyn tahon edun ajamiseen. Edellä mainittu STK:n tukeminen oli ensimmäinen poikkeus, mutta jo seuraavan vuoden toimintaselostuksissa mainitaan, että tällä kertaa on keskitytty puunjalostusteollisuuden auttamiseen. Teollisuudenalan suhdanneluontoiisiin vaikeuksiin keskityttiin, ja teollisuudenalaan liittyvistä talouspoliittisista ratkaisuista kirjoitettiin ja julkaistiin artikkeleita sekä katsauksia.¹³⁶ 1950-luvun lopulla autettiin enenevässä määrin yksittäisiä keskusjärjestöjä. Toimintakertomuksista ei käy ilmi, oliko sen palveluiden käyttäminen jollain tavalla jaettu eri keskusjärjestöjen kesken.

Osa TT:n toiminnasta oli varsin käytännönläheistä. Se pyrki tukemaan teollisuuden eri toimijoita, kuten keskusjärjestöjä, niiden jäsenjärjestöjä sekä myös yksittäisiä yrityksiä. Toimisto esimerkiksi järjesti sokeriteollisuuden ja lasiteollisuuden vuosijuhlien käytännön tiedottamistyön. Se myös neuvoi ja auttoi järjestöjen ja yritysten tiedotustoiminnassa. Sama toiminta jatkui vuonna 1957, kun TT avusti

---

¹³⁵ Taloudellisen Tiedotustoimiston toiminta 1956, 2888:522, Taloudellinen Tiedotustoimisto TAT, ELKA.

¹³⁶ Taloudellisen Tiedotustoimiston toiminta 1957, 2888:522, Taloudellinen Tiedotustoimisto TAT, ELKA.

tuotantoalajärjestöjä ja yksityisiä yrityksiä tiedotustoiminnassa ja informaatiotilaisuuksien järjestämisessä.¹³⁷ Lisäksi Turun teollisuudenharjoittajat saivat pyydettyä aineistoa kaupungin teollisuus- ja työllisyysoloista. Samoissa merkeissä autettiin myös kauppakamareita.¹³⁸ Toiminta saattoi olla käytännönläheistä, mutta sitä voi silti perustellusti pitää poliittisena. TT järjesti myös STK:n 50-vuotisjuhlat vuonna 1957. Juhlien takia TT toimitti ennakolta lehdistölle selostuksen STK:n vaiheista. Se julkaistiin ”melkein kaikissa maan lehdissä, käytettävissä olevan tilan mukaan suppeampana tai laajempaan”. Lisäksi toimisto välitti omien sanojensa mukaan vain ”paria poikkeusta lukuun ottamatta kaikki sanoma- ja aikakauslehtien julkaisemat artikkelit tapauksen johdosta”. Niitä julkaistiin TT:n mukaan toistakymmentä noin 40 lehdessä.¹³⁹ Teollisuuden keskusjärjestö – tässä tapauksessa STK – sai siis runsaasti näkyvyyttä julkisuudessa. TT vaikutti omalla toiminnallaan siihen, että tieto keskusjärjestön vuosijuhlista – ja 50-vuoden olemassaolosta – leviää lehdistön välityksellä yhteiskunnassa.

TT:lle tyypillistä julkaisutoimintaa oli reagoiminen ajankohtaisiin poliittisiin aiheisiin ja talouspoliittisiin ratkaisuihin. Esimerkiksi vuonna 1957 keskityttiin polttoaine- ja rasvatullikysymyksiin. Teollisuuden toiminnan kannalta tämän kaltaisten kysymysten kohdalla lehdistölle lähetettiin niin sanottua erikoisaineistoa. Aineistoilla pyrittiin vaikuttamaan tullikorotusta koskeviin mielipiteisiin lehdistön ja julkisuuden kautta. Aineistoa kuvaillaan niin sanotusti sarjahaastatteluiksi, josta on vaikea saada tarkkaa käsitystä, mitä sillä tarkoitetaan. Mieleeni tulee TT:n tekemät teollisuuden edustajien haastattelut, joita tarjottiin lehdistölle. Käyttämäni lähteet eivät kuitenkaan empiirisesti tue tällaista tulkintaa, toisin sanoen lähteissä ei suoraan sanota, että TT olisi haastatellut teollisuuden henkilöitä ja lähettänyt haastattelusarjoja lehdistölle. Sarjahaastatteluja julkaistiin osaksi tai kokonaan yli 40 lehdessä.¹⁴⁰

---

¹³⁷ Taloudellisen Tiedoitustoimiston toiminta 1957, 2888:522, Taloudellinen Tiedotustoimisto TAT, ELKA.

¹³⁸ Taloudellisen Tiedoitustoimiston toiminta 1956, 2888:522, Taloudellinen Tiedotustoimisto TAT, ELKA.

¹³⁹ Taloudellisen Tiedoitustoimiston toiminta 1957, 2888:522, Taloudellinen Tiedotustoimisto TAT, ELKA.

¹⁴⁰ Taloudellisen Tiedoitustoimiston toiminta 1957, 2888:522, Taloudellinen Tiedotustoimisto TAT, ELKA.

Aineiston julkaisuprosentti pysyi edelleen 1950-luvun loppupuolella korkeana. Säännöllisesti toimitetun aineiston, eli artikkelien, pakinoiden, selostusten ja kuvien, kuvaillaan saaneen monena vuotena peräkkäin 100 prosenttisen levikin eli kaikki toimitetut materiaalit julkaistiin. Lisäksi 100 prosenttisen levityksen oli saanut useana vuotena peräkkäin myös virallisuontoisemmat tiedotukset ja lausunnot. Jälkimmäisten määrä oli jälleen kasvanut vuoden 1956 aikana.¹⁴¹ Levitys pysyi korkeana koko 1950-luvun loppupuolen ajan. Usein artikkeli-, pakina-, selostus- ja kuvapalvelun sekä pysyväisluontoiseksi ymmärrettyjen pakina- ja katsaussarjojen kuvaillaan jatkuneen menneiden vuosien tapaisena. Uusia sarjoja kuitenkin edelleen tehtiin, kuten *Teollisuus tutkii tuotteita* -sarja, joka käsitteli vienti- ja kotimarkkinateollisuuden tutkimustoimintaa. Tämän sarjan – kuten aiempien – kuvailtiin saaneen hyvän vastaanoton lehdistössä.¹⁴²

TT:n toiminnan suuntaviivat päätettiin osittain jo ennen sen virallista perustamista. Taloustiedon neljäs niin sanottu päälinja oli ollut jo vuodesta 1947 lähtien teollisuuden kuva-arkiston muodostaminen. Jo tuolloin aloitettu toiminta jatkui edelleen TT:n harjoittamana, ja vuonna 1955 kuva-arkistoa kartutettiin edelleen. Se välitti valokuvia teollisuudesta sekä kotimaiselle että ulkomaiselle lehdistölle.¹⁴³ Lisäksi pyyntöjä kuvamateriaalista tuli erilaisilta tahoilta. Esimerkiksi vuonna 1956 Suomen Pariisin suurlähetystöstä tuli ulkoasiainministeriön välityksellä pyyntö hankkia valokuvia Pohjois-Ranskan teollisuudenharjoittajain informaationäyttelyyn. Suurlähetystö oli TT:n mukaan kiinnostunut teollisuuden sosiaalitoiminnasta ja työväenoloista. Toimisto pyrki toteuttamaan pyynnön yhdessä Suomen Puunjalostusteollisuuden Työnantajaliiton kanssa, mutta toteutuksessa ei onnistuttu eli kuvia ei saatu. Parhaillaan käynnissä olleet lakot veivät resursseja, eivätkä TT:n saaman vaikutelman mukaan yritykset olleet kiinnostuneita Pariisin suurlähetystön pyynnöstä.¹⁴⁴ Kuva-arkiston käyttö kasvoi yhä seuraavana vuonna, kun erilaisten näyttelyiden ja julkaisujen takia toimisto sai lisää kuvapalvelupyynnöitä. TT piti kuva-arkiston uusimista tarpeellisena ja ajankohtaisena lisääntyneiden palvelupyynnöiden

---

¹⁴¹ Taloudellisen Tiedoitustoimiston toiminta 1956, 2888:522, Taloudellinen Tiedotustoimisto TAT, ELKA.

¹⁴² Taloudellisen Tiedoitustoimiston toiminta 1957, 2888:522, Taloudellinen Tiedotustoimisto TAT, ELKA.

¹⁴³ Taloudellisen Tiedoitustoimiston toiminta v. 1955, 2888:522, Taloudellinen Tiedotustoimisto TAT, ELKA.

¹⁴⁴ Taloudellisen Tiedoitustoimiston toiminta 1956, 2888:522, Taloudellinen Tiedotustoimisto TAT, ELKA.

takia. Tavoitteeseen, eli kuva-arkiston uusimiseen, pyrittiin pääsemään saamalla yritykset yhä enemmän kiinnostumaan toimiston kyseisestä palvelumuodosta. Toivomuksena oli, että toimisto saisi suomalaisilta yrityksiltä uutta kuva-aineistoa.¹⁴⁵ Kuva-arkiston kehittäminen oli siis pitkä prosessi, joka alkoi jo ennen TT:n virallista toimintaa. Arkiston kehittämisen voi nähdä myös yhtenä TT:n tavoitteena.

TT:n tuottamaa aineistoa ei lähetetty ainoastaan lehdistölle. Teollisuuden saavutuksia ja erikoiskysymyksiä, eli ajankohtaisia poliittisia kysymyksiä käsittelevää aineistoa, lähetettiin vuonna 1957 entistä enemmän kauppakamarien sekä tukku- ja vähittäiskaupan järjestöjen omille julkaisuille. TT:n mukaan edelliset toimijat myös ilmaisivat lisääntyneen kiinnostuksensa kyseistä materiaalia kohtaan.¹⁴⁶ Materiaalia vastaanottavien toimijoiden määrä siis lisääntyi.

1950-luvun lopulla toimiston määrärahat vähenivät. Tämä vaikutti toimiston henkilökuntamäärään lisäksi ”eräiden perinteellisten palvelutoimintojen pois jäämisenä”. Lisäksi toimisto luopui vuodesta 1946 lähtien ylläpidetystä sanomalehtikatsauksen toimittamisesta, missä tarkkailtiin sekä kotimaista että ulkomaista lehdistöä. Toiminta myös uudelleenorganisoitiin vuonna 1958 ja muutosten kerrottiin tulevan voimaan seuraavan vuoden alussa.

Uudelleenorganisoinnista sovittiin toimiston toimintaa ylläpitäneiden keskusjärjestöjen kesken. Käyttämieni lähteiden avulla ei ole mahdollista selvittää, miten tai millä tavalla toimistoa tai sen tiedotustoimintaa muutettiin seuraavina vuosina. Vuosien 1959, 1960 ja 1962 toimintakertomukset puuttuvat ELKasta. Lähteistä käy kuitenkin ilmi, että toimiston henkilökunta supistui kahdella henkilöllä ja yksi henkilö siirtyi toisiin tehtäviin.¹⁴⁷ Edellinen johtaa mielenkiintoiseen pohdintaan siitä, miksi kyseiset aineistot puuttuvat: voiko toimintakertomusten puuttuminen olla tahallista, jos toiminta muuttui jollain oleellisella tavalla, eikä siitä haluttu jättää jälkiä. Käytännön selitys olisi, että puuttuvat toimintakertomukset on arkistoitu eri sijaintiin, mutta en ole löytänyt niitä tätä tutkielmaa varten. Kertomusten kopioita voisi löytyä myös rahoittajajärjestöjen arkistoista.

---

¹⁴⁵ Taloudellisen Tiedotustoimiston toiminta 1957, 2888: 522, Taloudellinen Tiedotustoimisto TAT, ELKA.

¹⁴⁶ Taloudellisen Tiedotustoimiston toiminta 1957, 2888:522, Taloudellinen Tiedotustoimisto TAT, ELKA.

¹⁴⁷ Taloudellisen Tiedotustoimiston toiminta 1958, 2888:522, Taloudellinen Tiedotustoimisto TAT, ELKA.

Toiminta oli 1950-luvun loppua kohti rauhallisempaa, mutta se ei missään nimessä lakannut. Tulevina vuosikymmeninä se ennemmin laajeni, ja käytännön toiminta kohdistui myös vaalivaikuttamiseen. Laajenemiseen vaikutti uudet vasemmistovirtaukset, audiovisuaalisen median yleistyminen sekä yhteiskunnallinen rakennemuutos.

3.3 Talouspoliittinen yleispropaganda – vaalivaikuttaminen

Tiedotustoimiston toimintakertomuksissa mainitaan vain harvoin vaaleihin liittyvästä toiminnasta, mikä on yllättävää, sillä teollisuus rahoitti usein puolueiden toimintaa. Teollisuuden keskusjärjestöt, esimerkiksi SPK ja ST, rahoittivat kokoomuksen ja muiden porvaripuolueiden sekä sosiaalidemokraattien toimintaa, vaikkakin viimeksi mainittua vähemmissä määrin. Myös rahoituksen syy oli sama kuin TT:n tiedotustoiminnalla eli kommunismin pelko.¹⁴⁸ Käyttämieni lähteiden perusteella tiedotustoimisto ei ollut juuri sitoutunut puoluepolitiikkaan ensimmäisenä toimintavuosikymmenenään. Sen sijaan se oli hyvin poliittinen toimija, ja sillä oli selvästi erottuva poliittinen linja – olihan se osa teollisuuden etujärjestöä. Tässä yhteydessä onkin syytä pitää mielessä politiikan ja puoluepolitiikan välinen ero. Kuitenkaan vaaran vuosien aikana yksittäisiä puolueita tai ehdokkaita ei suosittu muiden yli.¹⁴⁹ Tässä luvussa tarkastelen, missä määrin tiedotustoimisto osallistui nimenomaan vaaleihin liittyvään vaikuttamiseen.

Artikkeleiden ja uutisten lisäksi tiedotustoimisto jakoi erilaisia painotuotteita. Vuosien 1947–1948 lakkojen aikana vilkas puheenaihe oli sosialisointikysymys. Taloudellinen tutkimuskeskus laati niin kutsutun sosialisointiprosoyryn, jota levitettiin yli 200 000 kappaletta syksyn 1947 aikana ja keväällä vielä 50 000 kappaletta. Lisäksi valmistettiin sosialisointikysymystä käsittelevä 174 sivuinen teos *Sosialisoiminen joka miehen näkökulmasta*, jota painettiin 5000 kappaletta. Viimeksi mainittua teosta levitettiin porvarillisille eduskuntavaaliehdokkaille ennen vuoden 1948 eduskuntavaaleja. Näiden lisäksi suomennettiin W. Söderström Oy:n

---

¹⁴⁸ Jensen-Eriksen 2019, 335–338.

¹⁴⁹ Taloudellinen Tutkimuskeskus (1.8.1947-30.9.1948), 2888:440, Taloudellinen Tiedotustoimisto TAT, ELKA.

kustannuksella Wilhelm Röpken¹⁵⁰ kirja *Kollektivismin kriisi*, jota painettiin 3000 kappaletta.¹⁵¹

Vaaleihin liittyvää suoraa poliittista vaikuttamista ei ilmennyt vuoden 1948 jälkeen kymmeneen vuoteen, vaikka vuonna 1956 mainittiin, että kunnallisvaalit lisäsivät työmäärää.¹⁵² Vaaleista puhutaan seuraavan kerran vuoden 1958 toimintaselostuksessa. Niiden kerrotaan aiheuttaneen muutaman kuukauden aikana ”erikoistoimintaa”.

Ei-kommunististen puolueiden lehdistölle toimitettiin parikymmentä erikoisartikkelia pääasiassa teollisuuden toimintaedellytysten parantamiseen tähtäävistä pyrkimyksistä, ja kesäkuun aikana lähetettiin 55 suomenkieliselle porvarilliselle sekä maalaisliittolaiselle lehdelle kaksi piirrettyä kuvasarjaa.

Kahdesta kuvasarjasta ensimmäinen oli *Miten me investoimme* ja toinen *Mihin teollisuuden voitto riittää*.¹⁵³ Sarjat julkaistiin TT:n mukaan kesä- ja heinäkuussa ennen vuoden 1958 vaaleja.¹⁵⁴

Edellisten kuvasarjojen julkaisu ei täysin onnistunut. Maalaisliittolaisista lehdistä ainoastaan 14 prosenttia julkaisi *Miten me investoimme* -sarjan kokonaan. Muiden kuin maalaisliittolaisten lehtien julkaisuprosenttia kuvattiin hyväksi, mutta ne julkaisivat sarjan vain osittain. Usein TT:n toimittamista sarjoista mainitaan tarkat luvut, jotka toimintakertomuksessa ovat lähes poikkeuksetta lähellä 100 prosenttia. Tässä tapauksessa luvut eivät kuitenkaan ole tarkkoja, sillä ne kerrotaan vain maalaisliittolaisten lehtien osalta, ja muiden lehtien julkaisuprosenttia ei kerrota ollenkaan. Toimintakertomuksen perusteella vaikuttaa siltä, ettei toimitettujen sarjojen julkaisumääriin oltu tyytyväisiä. Vaalivaikuttamiseenkaan tuskin oltiin näin ollen järin tyytyväisiä. Mielenkiintoinen lisäys toimintakertomuksessa on, että edellä mainitut sarjat olisivat maksaneet toimiston toimintakertomuksen mukaan noin 1,5

---

¹⁵⁰ Wilhelm Röpke oli saksalainen taloustieteilijä ja yhteiskuntafilosofi, Mises Institute 8.1.2007, ”Biography of Wilhelm Röpke (1899–1966): Humane Economist”, Shawn Ritenour, [www-sivu, https://mises.org/articles-interest/biography-wilhelm-ropke-1899-1966-humane-economist](https://mises.org/articles-interest/biography-wilhelm-ropke-1899-1966-humane-economist) (viitattu 17.4.2024).

¹⁵¹ Taloudellinen Tutkimuskeskus (1.8.1947–30.9.1948), 2888:440, Taloudellinen Tiedotustoimisto TAT, ELKA.

¹⁵² Taloudellisen Tiedotustoimiston toiminta 1956, 2888:522, Taloudellinen Tiedotustoimisto TAT, ELKA.

¹⁵³ Taloudellisen Tiedotustoimiston toiminta 1958, 2888:522, Taloudellinen Tiedotustoimisto TAT, ELKA.

¹⁵⁴ Talouspoliittinen yleispropaganda ennen eduskuntavaaleja 6-7.7.1958; 2888:522, Taloudellinen Tiedotustoimisto TAT, ELKA;

miljoonaa markkaa.¹⁵⁵ Teollisuus siis näyttää saaneen huomattavaa etua siitä, että se sai omien suhdeverkostojensa kautta levitettyä haluamaansa materiaalia lehdistöön, ja lehdistön avulla jopa julkaistuksi.

Vaaleihin liittyvästä toiminnasta puhuttiin propagandana, joka käy ilmi vuoden 1958 toimintakertomuksen liitteestä. Kyseinen liite on otsikoitu nimellä ”Talouspoliittinen yleispropaganda ennen eduskuntavaaleja 6-7.7.1958” ja se oli päivätty 14.7.58 (1958). Siinä lehtien levikkiä tarkastellaan huomattavasti aiempaa tarkemmin, ja tarkastelutaso muistuttaa enemmän toiminnan alkuaikojä 1940-luvun jälkipuoliskolla.¹⁵⁶ Tästä voi päätellä, että vaalivaikuttamisesta oltiin kiinnostuneita ja sen onnistumista seurattiin tarkasti.

Vuoden 1958 vaaleihin liittyvää materiaalia julkaisi yhteensä 35 eri lehteä. Neljää pienempää lehteä lukuun ottamatta kahta sarjaa *Miten me investoimme* ja *Mihin teollisuuden voitto riittää* painettiin yhteensä 940 100 kappaletta. Edellistä painettiin 356 300 kpl 18 lehden toimesta, ja jälkimmäistä painettiin 583 800 kappaletta 17 lehden toimesta. TT laski myös prosenteissa, kuinka paljon eri lehdet julkaisivat tai painoivat materiaalia. Alkuperäislähteessä puhutaan sekä julkaisusta että lehden painamisesta. Käytännössä näitä voi pitää kuitenkin samana asiana, sillä julkaisuprosentti tai levikki laskettiin painomääristä.¹⁵⁷

Painomäärät on jaettu kolmeen eri lehtikategoriaan molempien sarjojen kohdalla. *Miten me investoimme* -sarjassa kategorioina oli ensinnäkin ”Oikeistolaiset + puolueettomat oikeistolaisväriset lehdet”, joka sai levikistä 59 prosentin osuuden. Toisena kategoriana oli ”Maalaisliittolaiset lehdet” 28 prosentin osuudella. Viimeisenä oli ”Kansanpuolueen ja puolueettomat lehdet”, joka sai 13 prosentin osuuden. *Mihin teollisuuden voitto riittää* -sarjan kohdalla on mielenkiintoista, että lehtikategoriat olivat hieman erilaisia. Ensimmäisenä oli jälleen oikeistolaiset lehdet, jotka saivat 53 prosentin osuuden. Seuraavana oli kuitenkin ”Kansanpuolueen ja puolueettomat lehdet (Helsingin Sanomat)”, joka sai 43 prosentin osuuden levikistä.

---

¹⁵⁵ Taloudellisen Tiedotustoimiston toiminta 1958, 2888:522, Taloudellinen Tiedotustoimisto TAT, ELKA.

¹⁵⁶ Talouspoliittinen yleispropaganda ennen eduskuntavaaleja 6-7.7.1958; 2888:522, Taloudellinen Tiedotustoimisto TAT, ELKA.

¹⁵⁷ Talouspoliittinen yleispropaganda ennen eduskuntavaaleja 6-7.7.1958; 2888:522, Taloudellinen Tiedotustoimisto TAT, ELKA.

Kolmantena ja viimeisenä oli tällä kertaa maalaisliittolaiset lehdet, joissa levikki oli ainoastaan neljä prosenttia.¹⁵⁸

Luvuissa ja tilastoinnissa on monia mielenkiintoisia yksityiskohtia. Ensinnäkin suurimman levikin saivat oikeistolaiset lehdet. On vaikea sanoa varmasti, mitkä lehdet olivat TT:n näkökulmasta oikeistolaisia ja mitkä olivat ”puolueettomia oikeistovärisiä” lehtiä. Todennäköisesti tähän vaikutti, että jotkin lehdet olivat virallisesti tietyn puolueen äänenkannattajia. Joka tapauksessa yli puolet molempien sarjojen levikistä oli ensimmäisen kategorian lehdissä. Sen sijaan ”maalaisliittolaisissa lehdissä” ensimmäinen julkaisu sai kohtalaisen hyvän levikin eli 28 prosenttia, kun taas toisen julkaisun kohdalla levikki oli vain neljä prosenttia. On vaikea analysoida, mistä kyseinen ero levikkimäärässä tarkalleen ottaen johtui. Viimeisenä ”Kansanpuolueen ja puolueettomien lehtien” levikki oli ensimmäisen julkaisun kohdalla 13 prosenttia, mutta toisen julkaisun kohdalla levikkimäärä kasvoi merkittävästi nouden 43 prosenttiin. Toinen mielenkiintoinen havainto kyseisestä kategoriasta on, että Helsingin Sanomat (HS) oli lisätty jälkimmäisen julkaisun kohdalla kyseiseen kategoriaan.¹⁵⁹ HS:n lisääminen saattoi yksinkertaisesti johtua käytännön syystä, eli kyseisen julkaisun kohdalla myös HS julkaisi TT:n tuottamaa materiaalia, kun taas toista teosta HS ei julkaissut. Tämä voisi selittää myös kyseisen kategorian suuren prosentuaalisen nousun. Lisäksi mielenkiintoista on, että TT siis näki HS:n olevan puolueeton lehti. HS olikin tuona aikana virallisesti sitoutumaton.¹⁶⁰ Se ei ollut minkään puolueen äänenkannattaja, mutta poliittinen linja sillä silti oli.

Vuoden 1958 toimintakertomuksen liite, joka käsittelee saman vuoden vaaleihin liittyvää propagandaa, käsittelee myös tarkemmin kahden toimitetun sarjan hintoja. Itse toimintakertomuksessa hinnaksi ilmoitetaan ”lähes” 1,5 miljoonaa markkaa, mutta liitteen tarkemman erittelyn ja arvion mukaan yhteiskustannukset olisivat olleet 1 008 350 markkaa tai korkeammalla hinnalla 1 210 020 markkaa. Arviot ilmoitushinnoista saatiin Suomen Ilmoittajista. Hinta ei siis ollut aivan yhtä paljon kuin toimintakertomuksessa oli ilmaistu, vaikka liitteessäkin mainitaan, että hinta olisi varmaan vielä korkeampi kuin 1 210 020 markkaa, koska materiaalia julkaisseita

---

¹⁵⁸ Talouspoliittinen yleispropaganda ennen eduskuntavaaleja 6-7.7.1958; 2888:522, Taloudellinen Tiedotustoimisto TAT, ELKA.

¹⁵⁹ Ibid.

¹⁶⁰ Salminen 1988, 154.

lehtiä olisi mahdollisesti ollut enemmän kuin 35. Kuitenkin tästä voi tehdä varovaisen arvion, että toimintakertomuksissa TT:n toiminta pyrittiin saamaan näyttämään mahdollisimman hyvältä. Hinta haluttiin esittää korkeana, koska näin ollen kyseinen summa säästettiin ilmoitusmaksuissa, jotka olisi pitänyt maksaa, jos lehdet eivät olisi halunneet ottaa materiaalia itse omaehtoisesti julkaistavaksi.¹⁶¹

---

¹⁶¹ Talouspoliittinen yleispropaganda ennen eduskuntavaaleja 6-7.7.1958; 2888:522, Taloudellinen Tiedotustoimisto TAT, ELKA.

4 Johtopäätökset

Median merkitys ihmisten elämässä on suurempi kuin koskaan. Kuitenkin nykypäivänä media muistuttaa yhä enemmän markkinatoimintaa, sen tehtävä on tuottaa voittoa. Voiko puolueettomasta mediasta enää puhua?¹⁶²

Tutkielmani näkökulmasta viestinnän oppikirjan takakannen tekstiin voisi esittää useamman vastakysymyksen, joista yksi on ylitse muiden: onko puolueettomasta mediasta voinut koskaan puhua?

TT onnistui lehdistösuhteiden luomisessa vaaran vuosien aikana, ja 1950-luvulla suhteet institutionalisoituivat ja muuttuivat luottamuksellisiksi. Tiiviiden lehdistösuhteiden avulla tiedotustoimisto sai levitettyä suuren määrän teollisuuden etujen mukaista materiaalia suomalaisessa lehdistössä. Materiaalin levitys alkoi jo 1940-luvun lopulla, eikä sen vähenemisestä ollut merkkejä vuosikymmentä myöhemmin. 1950-luvun lopulla toiminta sen sijaan laajeni.

Teollisuus on pitkään pyrkinyt aktiivisesti vaikuttamaan suomalaisen yhteiskunnan yleisen mielipiteen muodostumiseen teollisuudelle myönteiseksi. Siihen pyrittiin etenkin muodostamalla tiiviit ja henkilökohtaiset suhteet lehdistöön. Suhteiden avulla tiedotustoimisto sai julkaistua teollisuudelle myönteistä materiaalia valtakunnan laajuisesti. Teollisuuden tiedotusorganisaatio pääsi lehdistön sisäpiiriin vaikuttamaan siihen, millaista materiaalia lehdistö julkaisee.

Tutkielmani näkökulmasta puolueettomasta mediasta ei ole voinut koskaan puhua. Edellä mainitsemani lainaus liittyy median markkinoitumiseen, jolla tarkoitetaan median muuttumista liiketaloudelliseksi voittoa tavoittelevaksi yritykseksi. Aikaisemman historiantutkimuksen ansiosta on selvää, että markkinoituminen on jo kauan ollut osa mediaa, ja lehdistön puolueellisuutta on tarkasteltu poliittisesta sekä taloudellisesta näkökulmasta.¹⁶³ Lisäksi teollisuuden tiedotustoiminta liittyy oleellisesti myös median markkinoitumiseen, sillä media on ollut teollisuuden tapauksessa väline, minkä avulla se on parantanut omia liiketaloudellisia toimintamahdollisuuksiaan. Tiedotustoimistossa tiedostettiin kuinka paljon materiaalin omaehtoinen julkaiseminen maksaisi sille ja teollisuudelle. Sen takia oli

---

¹⁶² Nieminen ja Pantti 2012.

¹⁶³ Tommila ja Salokangas 1998, 209–210; Jensen-Eriksen ja Kuorelahti 2017.

parempi levittää sanomaa lehdistön välityksellä. Teollisuuden omaehtoisen julkaisemisen säästöt voidaan laskea teollisuuden voitoiksi.

Tutkielmani kumoaa aikaisemman tutkimuksen muodostamaa kuvaa, jonka mukaan TT:n toiminta muodostui merkittäväksi vasta 1960–1970-lukujen taitteen uudelleenorganisoidumisen myötä. Toiminta oli merkittävää perustamisesta lähtien, ja sen toiminnassa on havaittavissa selkeää jatkuvuutta.¹⁶⁴ Tutkielmallani on myös laajempi merkitys. Se kertoo teollisuuden järjestäytyneestä yhteiskunnallisesta vaikuttamisesta sekä median roolista demokratiassa.

TT perustettiin virallisesti vuonna 1949, kun perustajiksi ja rahoittajiksi ryhtyivät suomalaisen teollisuuden keskeisimmät etu- ja keskusjärjestöt: SPK, ST ja STK. Tiedotustoimisto oli edellä mainittujen teollisuuden etujärjestöjen muodostama tiedotusorganisaatio, joka kuului myöhemmin STKV:n alaisuuteen. Se pyrki tavoitteeseensa, eli teollisuudelle myönteisen yleisen mielipiteen luomiseen, ennen muuta lehdistön kautta.

Lehdistön kautta toimittiin luottamuksellisten suhteiden avulla, ja niiden luomiseen oli useita keinoja. Luottamukselliset lehdistösuhteet luotiin viimeistään vuoteen 1957 mennessä. Niiden luominen muodostui tiedotustoimiston tavoitteeksi jo 1950-luvun alkupuolella. Luottamuksellisten suhteiden syntymiseen vaikutti teollisuutta ja talouselämää koskevan tiedon puute, jota tiedotustoimisto onnistui tarjoamaan lehdistölle. Teollisuuden kuva-arkisto on myös nähtävä – edellisen lisäksi – yhtenä riippuvuussuhteen tekijänä TT:n ja lehdistön välillä. Lehdistölle oli yksinkertaisesti mahdollista tarjota sitä kiinnostavaa ja sille hyödyllistä materiaalia, jolloin myös lehdistön puolella suhteet tiedotustoimistoon todennäköisesti voimistuivat ja ne koettiin tarpeellisiksi.

Luottamuksellisten lehdistösuhteiden syntymiseen vaikutti myös tiedotustoimiston aktiivinen verkostoituminen. Se teki yhteistyötä monien lehdistökentän toimijoiden, kuten sosialidemokraattisen lehdistön ja niiden uutistoimistojen kanssa. Muitakin esimerkkejä löytyy. TT oli mukana perustamassa Helsinkiin erityistä Taloustoimittajien kerhoa, jonka tehtävä oli aktiivisesti tarjota kirjoitusaiheita lehdistölle. Kenties henkilökohtaisin ja mielenkiintoisin osoitus luottamuksellisista

---

¹⁶⁴ Ks. Blom 2018 ja Koroma 2015.

suhteista lehdistön kanssa oli niiden välinen sopimus työharjoittelusta.

Tiedotustoimisto ja yksittäiset päivälehdet sopivat tiedotustoimiston henkilökunnan hankkivan kokemusta niiden toimituksissa. Lisäksi tiedotustoimisto piti laajemmin yhteyttä julkista sanaa edustaviin ”elimiin ja järjestöihin”. Se järjesti niille niin sanottuja informaatiotilaisuuksia, joiden jälkeen TT:ssä huomattiin lehdistön kirjoittavan niiden perusteella omia artikkeleita.

Tiedotustoimiston perustamiseen oli viisi toisiinsa liittyvää syytä, joihin vaikutti ajankohtainen yhteiskunnallinen tilanne. Ensimmäinen liike-elämän edustajat – toisin sanoen STKV – olivat 1940-luvulla huolissaan poliittisen vasemmiston voimistumisesta ja valtiososialismista. Toiseksi STKV oli huolissaan teollisuuden järjestäytymättömän toiminnan tulevaisuuden vaikutuksista. Sen mukaan teollisuuden etujen ajaminen ei onnistuisi, jos toiminta ei ole riittävän järjestäytyntä. Kolmanneksi 1940-luvun lopun ajankohtaisessa julkisessa keskustelussa oli monia teollisuudelle tärkeitä aiheita. Teollisuuden työnantajien mukaan niistä esitettiin julkisuudessa virheellisiä tietoja, joiden oikaiseminen oli tiedotustoimiston tehtävä. Neljänneksi, osittain edellä mainittujen syiden takia, teollisuus halusi vaikuttaa julkiseen keskusteluun sekä teollisuuden etuihin julkisen keskustelun kautta. Julkisessa keskustelussa yritettiin muodostaa sille myönteinen yleinen mielipide. Viimeisenä syynä on niin sanottu markkinanäkökulma. 1940-luvulla eri toimijoilla oli tarve talouselämää ja teollisuutta koskevalle tiedolle, jota ei ollut juuri saatavilla muualta kuin teollisuudelta itseltään. Sen takia TT perustettiin aluksi osana Taloudellista tutkimuskeskusta, jonka tehtävä oli levittää tietoa teollisuudesta lehdistölle. Myöhemmin tiedon tarve kasvoi, jonka myötä myös tiedotustoimiston merkitys kasvoi.

Tiedotustoimiston perustamisen syyt eivät täysin selitä sen myöhempää toimintaa. Tiedotustoimisto perustettiin ajankohtaisen yhteiskunnallisen tilanteen takia, mutta pidempi tarkastelu osoittaa, että se jatkoi toimintaansa, vaikka tiedotustoimiston perustamisajan kaltaista teollisuuden toimintaedellytysten vaarantavaa akuuttia uhkaa ei enää ollut. Tiedotustoimisto jatkoi toimintaansa rauhoittuneella 1950-luvulla ja onnistui institutionalisoimaan suhteensa lehdistöön.

Vuosikymmenen aikana toiminta suuntautui enenevässä määrin lehdistön kautta vaikuttamisesta myös keskusjärjestöjen tiedotustoimintaa tukevaksi. Lehdistön kautta tapahtuva vaikuttaminen ei hävinnyt, mutta 1950-luvun loppua kohti alettiin

tukemaan yhä useammin yksittäisten keskusjärjestöjen omaa tiedotustoimintaa, vaikkakin sitä oli aina tuettu. Esimerkiksi niin sanottua erikoisaineistoa toimitettiin keskusjärjestöihin, ja alkuperäislähteissä keskusjärjestöjen rooli korostui. Kuitenkin joissain tapauksissa lehdistölle toimitettiin pyydettyä edelleen materiaalia.

TT:n toimintamuodot voidaan tiivistää kolmeen päälinjaan: lehdistön kautta tapahtuva vaikuttaminen artikkelien, uutisten, pakinoiden, selostusten ja kuvien avulla; teollisuuden järjestöihin liittyvä tiedotustoiminta ja tarpeellisen erikoisaineiston valmistaminen tarvittaessa; sekä vaikuttaminen ja yhteydenpito laajemman tiedotusalan, kuten liike-elämän ja teollisuuden muiden toimijoiden kanssa. Kaksi ensimmäistä olivat toiminnan keskiössä jo organisaation perustamisesta lähtien. Laajempi yhteydenpito ja vaikuttaminen muun tiedotusalan kanssa yleistyi toimintamuotona 1950-luvun aikana, jolloin yhteydenpito ja verkostoituminen alettiin myös tiedotustoimiston sisällä näkemään sen omaksi tavoitteeksi.

Aiheita jatkotutkimukselle on runsaasti. Osittain historian tutkimuksen katveessa ovat organisaation uudemmat vaiheet. Toiminta laajeni oleellisesti 1970-luvulla, ja se vaikutti olleen Leif Fastin tekstien perusteella erittäin laajaa 1980- ja 1990-luvuilla. Aikakausista ja niiden tapahtumista, joissa myös TT on ollut mukana, on kirjoittanut Johannes Koroma¹⁶⁵ teoksessa *Suomalaisten hyvinvointia rakentamassa – Teollisuuden Keskusliiton historia* (2015). Lisäksi Leif Fastin muistelmateoksesta *Minnesbilder* (2002) löytyy mahdollisesti lisätietoa tiedotustoimiston myöhemmistä vaiheista. Niin ikään Anders Blomin väitöskirja on oleellinen jatkotutkimusten tueksi. Tutkimuskirjallisuuden lisäksi tiedotustoimiston uudempia vaiheita voisi olla mahdollista tutkia myös muiden lähdeaineistojen, kuten haastatteluaineiston avulla.

Vanhemmassa aikakaudessa on myös runsaasti tutkimusaiheita. Looginen jatkotutkimuksen aihe olisi jatkaa tiedotustoimiston tutkimista vuodesta 1959 eteenpäin. ELKAssa sijaitseva tiedotustoimiston arkisto sisältää runsaasti muutakin toimistoon liittyvää materiaalia, joissa kuuluu myös muiden toimijoiden äänet. TT:n toiminta oli sen toimintakertomusten perusteella erityisen vahvasti sidoksissa sisäpoliittisiin ja suomalaisen yhteiskunnan tapahtumiin. Kertomuksissa ei viitata

---

¹⁶⁵ Koroma oli itsekin mukana muun muassa TT:n toiminnassa ollessaan säätiön asiamiehenä vuosina 2005–2010, Blom 2018, 122, 291, 365.

kertaakaan suoraan maailmanpoliittisiin tapahtumiin, joilla kuitenkin oli luonnollisesti merkitystä sisäpoliittisiin tapahtumiin. Sen lisäksi, että kyseinen huomio on itsessään kiinnostava, se saa pohtimaan, miten teollisuus vaikutti ulkomaisiin toimijoihin, eli siis asiakkaisiinsa. Suomi on pieni talousalue, jolle ulkomaiset markkinat ovat aina olleet tärkeitä. Olisikin mielenkiintoista pohtia vaikuttamista hyödyntämällä Finnfacts'n arkistoja.¹⁶⁶ Tällaisen myös Suomi-kuvaan liittyvän aiheen tutkimus olisi kiinnostava historiantutkimuksen alan lisäksi esimerkiksi kauppatieteiden tieteenalalla, joka on yhä enenevässä määrin sidoksissa yrityshistoriaan.¹⁶⁷

Uudempien ja vanhempien vaiheiden lisäksi erilaisilla näkökulmilla ja menetelmillä olisi hedelmällistä tutkia TT:tä ja sen sidosryhmiä. Digitaalisten ihmistieteiden metodien kautta voisi havainnollistaa teollisuuden pyrkimystä vaikuttaa yleiseen mielipiteeseen tai sen tuottaman materiaalin julkaisumääriä sanomalehdissä. Digitoituja sanomalehtiä hyödyntäen olisi mahdollista tutkia esimerkiksi, miten usein tietyt ilmaisut toistuvat suomalaisissa sanomalehdissä eri aikoina, ja miten sanojen esiintyminen lehdistössä vaihtelee. Esimerkiksi Maiju Wuokko väittää kirjoittamassaan aikakauslehtiartikkelissa, että liike-elämä sai 1970-luvun puolivälistä lähtien muutettua konsensuksenpolitiikan edukseen kriisipuheen avulla.¹⁶⁸

Tiedotustoimisto teki yhteistyötä lukuisten toimijoiden kanssa ja se oli alkuperäislähteiden perusteella hyvin verkostoitunut. Verkostanalyysia¹⁶⁹ hyödyntämällä olisi mahdollista selvittää, kuinka laajasti TT todellisuudessa oli tekemisissä lehdistön sekä nykytermein ymmärretyn viestintäalan kanssa. Esimerkiksi Ylönen, Mannevuori ja Kari ovat tutkineet kirjassaan *Viestintätoimistojen valta – Poliitiikan uudet pelurit* (2022) kuinka yhteiskunnallinen valta perustuu

---

¹⁶⁶ Finnfacts'n arkisto luovutettiin ELKAlle TT:n arkistoluovutuksen yhteydessä vuonna 2017. Sähköpostikeskustelu ELKAN edustajan kanssa keväällä 2024, tekijän hallussa; Finnfacts sulautettiin vuonna 1992 TT:hen, Helsingin Sanomat 8.11.1991, ”Lyhyesti Finnfacts sulautetaan, Kohvalle lähtöpässi”, STT, <https://www.hs.fi/talous/art-2000003101623.html> (viitattu 21.4.2024).

¹⁶⁷ Wuokko, Jensen-Eriksen ja Kuorelahti 2022, 156.

¹⁶⁸ Maiju Wuokko, ”Talouden tosiasioiden taju – liike-elämä politiikassa”, *Talous ja Yhteiskunta*, 1/2017, 28–33.

¹⁶⁹ ”Verkostanalyysi on tutkimusmenetelmä, jonka tarkoituksena on hahmottaa ja selittää sosiaalisia rakenteita ja sosiaalisten ilmiöiden riippuvuutta toisistaan.”, verkostanalyysi, Koppa, Jyväskylän yliopisto, www.sivu.fi, <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/aineiston-analyysimenetelmat/verkostanalyysi> (viitattu 19.4.2024).

osittain uuden viestinnällisen vallan verkostoihin. Pyöröovi-ilmion kautta poliittiset toimijat – eli myös yritykset – saavat sanomaansa paremmin esille yhteiskunnallisessa keskustelussa. He ostavat palveluita viestintätoimistoilta, joissa on asiantuntemusta ja suhteita, joiden avulla halutut viestit saadaan esille julkisuudessa. Tutkielmani kuitenkin osoittaa, että kyseinen toimintamalli ei ole täysin uusi. TT oli niin ikään organisaatio, jolla oli merkittäviä suhteita lehdistöön ja liike-elämään ja politiikkaan. Se levitti teollisuudelle mieluisia näkemyksiä eri sanomalehtiin, jotka saattoivat julkaista ne koko kansan nähtäville. Vaikuttaminen tapahtui samalla tavalla kuin nykyajan viestintätoimistojen tapauksessa – kulissien takana. Nykyajalle on tyypillistä hyväksyvämpi asenne viestintätoimistoja kohtaan verrattuna etujärjestöjen vaikuttamista kohtaan. Tähän vaikuttaa muun muassa se, että viestintätoimistot ovat liiketaloudellisia yrityksiä, eivätkä näin ollen näyttäyty yhtä vahvasti kulissien takana naruja vetelevinä toimijoina. Ne toimivat myös ainakin näennäisesti politiikan ulkopuolella, joka todennäköisesti lisää niiden vetovoimaa ja hyväksyttävyyttä. Oleellinen ero on myös se, että etujärjestöt ajoivat virallisesti jonkun toimijan etua, kun taas nykyaikainen viestintätoimisto ajaa eniten maksavan etua.

Viestintätoimistojen ja TT:n vertailu on hyödyllistä uusien ajatusten muodostumisen takia, mutta eri aikakauden toimijoita ei voi suoraan verrata toisiinsa. Vertailun muodostama yksi mielenkiintoinen kysymys on, miten tunnettu TT oli aikanaan. Oliko se samalla tavalla – kuin nykyajan viestintätoimistot – avoin toimija, eli kansalaiset tiesivät sen nimeltä ja tiesivät kenen etua se ajaa, vai pyrkikö se toimimaan kulisseyksissä?

Historiantutkimuksen lisäksi muiden tieteenalojen näkökulmat tarjoaisivat uudenlaisia tuloksia TT:stä. Vaikuttamis- tai lobbausteoriat voisivat tuoda erilaisia tutkimustuloksia teollisuuden vaikutuspyrkimyksistä. Esimerkiksi tiedotustoimiston tapauksessa median puolueettomuus tai valta olisivat kiinnostavia viestinnällisestä sekä demokraattisesta näkökulmasta. Aiheeni liittyy myös laajempaan kontekstiin, kuin vain etujärjestö-, teollisuus-, työmarkkina- tai yrityshistoriaan, kuten viestinnälliseen valtaan, ulkoparlamentaariseen vaikuttamiseen ja yleisesti demokratiaan.

Lähteet ja kirjallisuus

Arkistolähteet

Suomen elinkeinoelämän keskusarkisto (ELKA)

Taloudellinen tiedotustoimisto (TAT)

HAL15 Tiedotukset ja toimintakertomukset

2888:440 Toimintakertomukset

2888:477 Toimintakertomukset ja toimintasuunnitelmat

2888:522 Toimintaselostukset

Lehdistö

Helsingin Sanomat 8.11.1991, ”Lyhyesti Finnfacts sulautetaan, Kohvalle lähtöpassit”, STT, <https://www.hs.fi/talous/art-2000003101623.html> (viitattu 21.4.2024).

Helsingin Sanomat 11.7.2012, ”Ylen kadotetut radiobrändit”, Sampsa Oinaala, <https://www.hs.fi/radiotelevisio/art-2000002543760.html> (viitattu 27.3.2024).

Helsingin Sanomat 27.3.2024, ”Työtaistelussa ensimmäisenä kuolee totuus”, pääkirjoitus, <https://www.hs.fi/paakirjoitukset/art-2000010319033.html> (viitattu 12.4.2024).

Johannes Koroma, ”Nuoriso heilutti punalippuja, televisio syöti vasemmistolaista propagandaa ja koko markkinatalous tuntui olevan uhattuna. Teollisuus ryhtyi puolustustaisteluun”, Suomen Kuvalehti, 47/2015, 47–51, 20.11.2015. <https://digi.kansalliskirjasto.fi/aikakausi/binding/1249517?page=47>

Digitaalinen alkuperäisaineisto

www-sivustot:

Mises Institute 8.1.2007, ”Biography of Wilhelm Röpke (1899–1966): Humane Economist”, Shawn Ritenour, <https://mises.org/articles-interest/biography-wilhelm-ropke-1899-1966-humane-economist> (viitattu 17.4.2024).

Organisaatio ja historia, Nuorten yrittäjyys ja talous NYT, <https://nuortenny.fi/mika-nyt/> (viitattu 12.3.2023).

Verkostoanalyysi, Koppa, Jyväskylän yliopisto, <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/aineiston-analyysimenetelmat/verkostoanalyysi> (viitattu 19.4.2024).

Yhdistyksen perustiedot, Nuorten yrittäjyys ja talous NYT ry Ung företagsamhet och ekonomi NYT rf, Yhdistysrekisterin tietopalvelu, Patentti- ja rekisterihallitus, <https://yhdistysrekisteri.prh.fi/> (viitattu 15.4.2024).

Yhdistyslaki 503/1989, Finlex-palvelu, oikeusministeriö, Edita Lakitieto Oy, www-sivu, <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1989/19890503#L12P63> (viitattu 3.5.2024).

Tutkimuskirjallisuus

Blom, Anders. *Taloudelliset eturyhmät politiikan sisäpiirissä: tutkimus liike-elämän poliittisesta vaikuttamisesta kolmikantaisessa Suomessa 1968–2011*. Turku: Turun yliopisto 2018. <http://www.urn.fi/URN:NBN:fi-fe2018121751014>

Danielsbacka, Mirkka, Hannikainen, Matti O. ja Tepora, Tuomas. ”Teorian historia?” Teoksessa *Menneisyyden rakentajat: teorian historiantutkimuksessa*, toimittaneet Matti O. Hannikainen, Mirkka Danielsbacka ja Tuomas Tepora, 7–17. Helsinki: Gaudeamus 2018. https://helka.helsinki.fi/permalink/358UOH_INST/q5v72t/alma9931555343506253

Fields, Marek. *Lännestä tuulee: Britannian ja Yhdysvaltojen propaganda kylmän sodan Suomessa*. Helsinki: Art House 2019.

Hollmén, Hannakatri, Hämäläinen, Irja ja Rantala, Risto. *Kuka kukin on: henkilötietoja nykypolven suomalaisista 1994 = Who's who in Finland*. Helsinki: Otava 1994.

Hyvämäki, Lauri. *Vaaran vuodet 1944–1948*. Helsinki: Otava 1957.

Jantunen, Saara. *Infosota: "iskut kohdistuvat kansalaisten tajuntaan"*. Helsinki: Otava 2016.

Jensen-Eriksen, Niklas. *Läpimurto: metsäteollisuus kasvun, integraation ja kylmän sodan Euroopassa 1950–1973*. Sarjassa *Metsäteollisuuden maa*, päätoimittanut Markku Kuisma. Suomalaisen kirjallisuuden seuran toimituksia 1055:4. Helsinki: SKS 2007.

Jensen-Eriksen, Niklas ja Kuorelahti, Elina. *Suuri Affääri: Helsingin Sanomien yrityshistoria 1889–2016*. Helsinki: Siltala 2017.

Jensen-Eriksen, Niklas. "Capitalism under Attack: Economic Elites and Social Movements in Post-War Finland." Teoksessa *Social Movements and the Change of Economic Elites in Europe after 1945*, toimittaneet Stefan Berger ja

- Marcel Boldorf, 199–217. Sarjassa *Palgrave Studies in the History of Social Movements*. Cham: Palgrave Macmillan 2018. https://doi.org/10.1007/978-3-319-77197-7_11
- Jensen-Eriksen, Niklas. ”Riittävän puhdas maa: vaalirahoitus ja korruptio Suomen kehitystiellä.” Teoksessa *Nälkämaasta hyvinvointivaltioksi: Suomi kehityksen kiinniottajana*, toimittaneet Juhani Koponen ja Sakari Saaritsa, 329–343. Helsinki: Gaudeamus 2019. <http://hdl.handle.net/10138/309816>
- Keränen, Esko. *Muuttuva työnkuva: toimitustyön differentioitumiskehitys Suomen sanomalehdistössä*. Helsinki: Suomen sanomalehdistön historia -projekti 1984.
- Koroma, Johannes. *Suomalaisten hyvinvointia rakentamassa: Teollisuuden keskusliiton historia*. Helsinki: SKS 2015.
- Kortti, Jukka. *Mediahistoria: viestinnän merkityksiä ja muodonmuutoksia puheesta bitteihin*. Helsinki: SKS 2016. https://helka.helsinki.fi/permalink/358UOH_INST/q5v72t/alma9934518637606253
- Mainio, Aleks. *Erkon Kylmä Sota: Helsingin Sanomat Moskovan varjossa*. Helsinki: Siltala 2018.
- Mansner, Markku. *Suomalaista yhteiskuntaa rakentamassa: Suomen työnantajain keskusliitto 1940–1956*. Helsinki: Teollisuuden kustannus 1984.
- Mansner, Markku. *Suomalaista Yhteiskuntaa Rakentamassa: Suomen työnantajain keskusliitto 1956–1982*. Helsinki: Teollisuuden kustannus 1990.
- Neuman, W. Russell. ”Theories of Media Evolution.” Teoksessa *Media, Technology, and Society: Theories of Media Evolution*, toimittanut W. Russell Neuman, 1–21. Michigan: University of Michigan Press 2010. <https://doi.org/10.3998/dcbooks.8232214.0001.001>
- Nieminen, Hannu ja Pantti, Mervi. *Media markkinoilla: johdatus joukkoviestintään ja sen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino 2012.
- Salminen, Esko. ”Sitoutumattomuuden ja laajenevan informaation aika 1950–1980.” Teoksessa *Sanomalehdistö sodan murroksesta 1980-luvulle*, kirjoittaneet Touko Perko, Esko Salminen, Veikko Löyttyniemi, Pertti Hemánus ja Päiviö Tommila. Sarjassa *Suomen lehdistön historia*, no. 3. Kuopio: Kustannuskiila 1988.

- Siltala, Sakari. *Oksalla ylimmällä? Metsäteollisuus poliittisena voimana*. Helsinki: Siltala 2018.
- Tepora, Tuomas, Danielsbacka, Mirkka ja Hannikainen, Matti O. ”Johdanto: tutkimuksen työkalut.” Teoksessa *Avaimia menneisyyteen: opas historiantutkimuksen menetelmiin*, toimittaneet Mirkka Danielsbacka, Matti O. Hannikainen ja Tuomas Tepora, 6–16. Helsinki: Gaudeamus 2022.
https://helka.helsinki.fi/permalink/358UOH_INST/q5v72t/alma9934389429106253
- Tommila, Päiviö ja Salokangas, Raimo. *Sanomia kaikille: Suomen lehdistön historia*. Helsinki: Edita 1998.
- Vesikansa, Jarkko. ”Kommunismi uhkaa maattamme”: kommunisminvastainen porvarillinen aktivismi ja järjestötoiminta Suomessa 1950–1968. Helsinki: J. Vesikansa 2004.
- Wuokko, Maiju. *Markkinatalouden etujoukot: Elinkeinoelämän valtuuskunta, Teollisuuden keskusliitto ja liike-elämän poliittinen toiminta 1970–1980-lukujen Suomessa*. Helsinki: Helsingin yliopisto 2016.
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-51-2456-2>
- Wuokko, Maiju. ”Talouden tosiasioiden taju: liike-elämä politiikassa.” *Talous ja Yhteiskunta*, 45, no. 1 (2017): 28–33. <http://hdl.handle.net/10138/187409>
- Wuokko, Maiju, Fellman, Susanna ja Kärrylä, Ilkka. "Victory through Defence: Employers' Policy Preferences and Success in the Industrial Democracy Reform Process in Finland, 1960s–1970s." *Economic and Industrial Democracy*, 43, no. 4 (2022): 1842–1866.
<https://doi.org/10.1177/0143831X211032271>
- Wuokko, Maiju, Jensen-Eriksen, Niklas ja Kuorelahti, Elina. ”Miten yrityshistoriaa tutkitaan?” Teoksessa *Avaimia menneisyyteen: opas historiantutkimuksen menetelmiin*, toimittaneet Mirkka Danielsbacka, Matti O. Hannikainen ja Tuomas Tepora, 152–167. Helsinki: Gaudeamus 2022.
https://helka.helsinki.fi/permalink/358UOH_INST/q5v72t/alma9934389429106253
- Ylönen, Matti, Mannevuori, Mona ja Kari, Niina. *Viestintätoimistojen valta: politiikan uudet pelurit*. Tampere: Vastapaino 2022.
- Yrjänä, Jouni. *Rahan perässä, vallan kintereillä: suomalaisen talousjournalismin historia*. Helsinki: Otava 2018.

Liitteet

Liite 1. Lyhenteet

ELKA Suomen elinkeinoelämän keskusarkisto
ETLA Elinkeinoelämän tutkimuslaitos
EVA Elinkeinoelämän valtuuskunta
HS Helsingin Sanomat
NYT Nuorten yrittäjyys ja talous
SAK Suomen ammattiyhdistysten keskusliitto
SDP Suomen sosialidemokraattinen puolue
SKDL Suomen kansan demokraattinen liitto
SPK Suomen puunjalostusteollisuuden keskusliitto
ST Suomen teollisuusliitto
STK Suomen työnantajain keskusliitto
STKV Suomen teollisuuden keskusvaliokunta
STT Suomen tietotoimisto
STV Suomen teollisuusvaltuuskunta
SYT Suomalaisen yhteiskunnan tuki
TAT Taloudellisen tiedotustoimiston arkisto
TaT Talous ja nuoret
TT Taloudellinen tiedotustoimisto
Yle Yleisradio